

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016 - 2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Buchal

**Trestně právní aspekty a formy nelegální migrace
v České republice**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2016 - 2017

BACHELOR THESIS

Martin Buchal

**Criminal aspects and forms of illegal migration
in the Czech Republic**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jiří Víšek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autora Martin Buchal

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat panu Mgr. Jiřímu Víškovi za pomoc, cenné rady, připomínky a odborné vedení při zpracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje společensky patologickému fenoménu, kterým je nelegální migrace v teritoriu České republiky. Práce v úvodu pojednává o legální a nelegální podobě migrace a definuje odlišnosti právního statusu osoby migranta a uprchlíka. Následně práce rámcově rozebírá příčinné aspekty nelegální migrace a charakterizuje její určité formy. Práce je rovněž orientována na vybrané rozbory trestně právních institutů existujících v právním řádu České republiky jako zákonný nástroj v boji proti nelegální migraci. Ve svém závěru na dané téma plynule navazuje analýzou vybraných hmotně i procesně právních aspektů souvisejících s odhalováním nelegální migrace v linii trestního práva.

Klíčová slova

Migrant, migrace, nelegální, převaděčství, státní hranice, trestný čin, trestní zákoník, uprchlík.

Annotation

This bachelor thesis focuses on socially pathological phenomenon of illegal migration on the territory of the Czech Republic. The introduction of this bachelor thesis deals with legal and illegal form of migration and defines differences between the legal status of migrants and refugees. Next, the bachelor thesis generally analyzes causal aspects of illegal migration and describes its specific forms. The paper also focuses on analyses of selected institutes of criminal law present in the Czech legal system as a legitimate tool against illegal migration. In its conclusion fluently follows the topic with an analysis of selected substantive and procedural legal aspects related to detection of illegal migration in field of criminal law.

Keywords

Crime, criminal code, illegal, migrant, migration, people smuggling, refugee, state border.

ÚVOD	9 - 10
1 MIGRACE	11
1.1 Legální migrace	11
1.2 Nelegální migrace.....	11 - 12
1.3 Uprchlík vs migrant.....	12 - 13
1.3.1 Uprchlík	13 - 14
1.3.2 Migrant.....	14 - 16
2 PŘÍČINY (LEGÁLNÍ - NELEGÁLNÍ) MIGRACE	17 - 19
3 FORMY NELEGÁLNÍ MIGRACE	20
3.1 Spontánní	20
3.1.1 Migrační vlna velkého rozsahu.....	20 - 21
3.2 Organizovaná - převaděčství.....	21 - 22
3.3 Quasi – formální akty.....	22
3.3.1 Účelové sňatky	22 - 23
3.3.1.1 Účelové sňatky uzavřené v cizině	23 - 25
3.3.1.2 Účelové sňatky uzavřené v České republice	25 - 26
3.3.2 Účelové určení otcovství.....	26 - 28
3.3.3 Účelové pozvání	28 - 29
3.4 Použití neregulérních dokladů	29 - 31
4 TRESTNĚ PRÁVNÍ INSTITUTY NELEGÁLNÍ MIGRACE	32
4.1 Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice.....	32 - 34
4.2 Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky	35 - 37
4.3 Padělání a pozměnění veřejné listiny	37 - 41
4.4 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	41 - 42
5 ASPEKTY NELEGÁLNÍ MIGRACE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	43
5.1 Hmotněprávní kvalifikace § 340 trestního zákoníku	43 - 45
5.2 Vybrané aspekty § 341 trestního zákoníku.....	45
5.2.1 Trestnost účastenství účelových sňatků.....	45 - 46
5.2.2 Podmínka pobytu cizince v České republice, legalita pobytu, vázanost orgánů činných v trestním řízení	46 - 48
5.2.3 Aspekt neoprávněného prospěchu	48 - 49

5.3 Subsidiarita trestní represe § 348 trestního zákoníku.....	49 - 57
ZÁVĚR.....	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	59 - 65
SEZNAM ZKRATEK.....	66
SEZNAM TABULEK	67

ÚVOD

Migrace¹ - trvale existující celospolečenský proces přesunu lidstva v prostoru, který je podmíněn či zapříčiněn rozličnými faktory, a který v kontextu historických událostí zformoval současnou podobu a skladbu dnešní společnosti.

V současnosti v reakci na vývoj a sled událostí ve světě, nabývá migrace na významu ve vztahu k širokému existenčnímu spektru života společnosti, ať již jako globální entity nebo její jednotlivých segmentů. Migrace má významný dopad na stav původního obyvatelstva v hostitelských zemích, které migranty může, ale také nemusí přijmout jako svoji součást. V každém případě zásadní roli v otázce samotné migrace a jejího dopadu do společnosti není, dle mého názoru, národnostní či náboženská odlišnost, ale její intenzita v časové ose, se kterou domovskou entitu zasáhne, neboť intenzivní migrační vlna v relativně krátkém časovém horizontu může vyvolat enormní společensko-systémovou zátěž pro původní obyvatelstvo, ve které se sama nedokáže zorientovat. Taková situace pochopitelně představuje i genezi společensky bezpečnostních rizik.

Migrace je předmětem mnoha vědních disciplín, které ji zkoumají, ať na úrovni čistě teoretické či empirické a v nejrůznějších úhlech pohledu a vztazích k jiným zkoumaným jevům ve společnosti. Sama věda pak migraci, jako objekt bádání definovala a rozčlenila do mnoha kategorií. Součástí těchto kategorií je i migrace nelegální (neregulární).

V samotném úvodu této práce s ohledem na její tematiku je nutné předestřít, že nelegální migrace představuje patologickou odnož odvěkého fenoménu. Je rizikovým elementem, který není možné vnímat izolovaně jako samostatný úkaz, neboť představuje nežádoucí, kriminologický jev, který je součástí dalších protiprávních aktivit, které se dotýkají bezpečnosti společnosti. Přitom nezáleží na tom, zda je na sebe váže jako primární prvek nebo je až jejich následným aspektem.

Zodpovědností každého státu je povinnost na nelegální migraci adekvátně reagovat vytvořením příp. přizpůsobení legitimních nástrojů na půdě právního řádu, kterými je schopen účelně nelegální migraci čelit. V České republice existují zákonné instituty ve správní i trestněprávní sféře, které problematiku nelegální migrace řeší.

Problematiku nelegální migrace jsem si zvolil jako téma bakalářské práce, neboť se jí profesně zabývám u cizinecké policie České republiky od roku 2002. Během tohoto období jsem se s tímto společensky patologickým jevem setkával při výkonu služby v působnosti

¹ *Migrace* – „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.“ Z <http://www.mvcr.cz/>. [online]. [cit. 2016-10-25].

organizačních článků cizinecké policie, jejichž podoba a struktura reagovala na situaci, resp. na vývoj a pozici České republiky, např. vstup do EU, Schengenského prostoru atp.

Od roku 2008 jsem služebně zařazen na Oddělení dokumentace, Odboru cizinecké policie Krajského ředitelství Královéhradeckého kraje, v jejíž kompetenci je odhalování nelegální migrace v trestně právní linii.

1 MIGRACE

Již v úvodu této práce zaznělo, že se migraci jako zkoumanému předmětu věnují mnohé vědní obory, které ji v rámci teorie definovali a kategorizovali z různých pozic a vztahů k ostatním. Pro účely této práce bude nejučelnější migraci členit a charakterizovat na legální a nelegální formu. Termín „*migrace*“ představuje širokou škálu jevů a neexistuje pro něj žádná mezinárodní pevně stanovená definice.

1.1 Legální migrace

Termín „*legální migrace*“ je možné obecně definovat jako jednání, resp. vstup a pobyt na území příslušného státu, který souvisí s dočasnou nebo trvalou změnou místa pobytu, který je zcela v souladu s jeho právními předpisy, tedy v negativním slova smyslu není v rozporu s jeho právním řádem jako celkem. Myslím si, že princip kategorizace migrace na legální a nelegální popsal profesor George Talpinos velmi výstižně a takto „*Kde nelegální migrace začíná a kde končí, je věcí definice každého suverénního státu.*“² Legální a nelegální migrace je a bude realitou, neboť si každý stát vytváří autonomní normy, kterými si určuje oprávněnost překračovat jeho hranice, vstupovat a pobývat na jeho území.

1.2 Nelegální migrace

„*Pod pojmem nelegální migrace rozumíme nedovolené překračování státní hranice bez platného cestovního dokladu nebo vstupního či pobytového víza s padělanými nebo pozměněnými cestovními doklady nebo i s platnými cestovními doklady, ale vždy s úmyslem buď usadit se v rozporu s imigračními a dalšími právními normami daného státu na jeho území nebo jej využít jako tranzitní pro nedovolený přechod do jiného státu.*“³

K této v podstatě vyčerpávající definici lze doplnit, že pojmem státní hranice se v teritoriu Evropské unie a Schengenského prostoru⁴ rozumí nejen vnější⁵ ale i vnitřní⁶ hranice mezi

² TALPINOS, G., *Illegal immigrants and the labour market* [online]. [cit. 2016-10-24]. Dostupné z: http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/190/Illegal_immigrants_and_the_labourmarket.html.

³ CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 8. ISBN 978-80-7338-078-6.

⁴ Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. In: *Úřední věstník Evropských společenství*, 2000, L 239/19. Dostupné také z: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A42000A0922\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A42000A0922(02)).

⁵ *Vnější hranice* – v rámci Schengenských akcií (*Schengenský hraniční kodex*) se jedná o pozemní, vzdušné i vodní hranice členského státu Schengenské dohody (*Schengenský hraniční kodex*) s jiným než členským státem. Jsou to i námořní přístavy a letiště na území členského státu pokud nejsou pouze vnitřní hranicí.

jednotlivými členskými státy. Tím již vlastně uvozují jeden z vybraných aspektů problematiky objasňování nelegální migrace, kterému se věnují v jiné kapitole⁷ své práce.

Citovaná definice dále zmiňuje, resp. člení nelegální migraci na kategorii přeshraniční a na porušování pobytového režimu, tzv. „*overstaying*“. Jedná se o situaci, kdy legálně pobývajícím migrant neopustí území daného státu a nadále tam pobývá nad rámec doby stanovené vízem, povolením k pobytu či ve lhůtě stanovené přímo zákonem⁸. Je zajímavé poukázat na to, že zákon o pobytu cizinců⁹ jako stěžejní právní norma upravující podmínky migrace pojem „*nelegální migrace či pobyt*“ vůbec nedefinuje, resp. protiprávní jednání cizinců taxativně vymezuje v pozitivním slova smyslu¹⁰. Přeshraniční migrace se od „*overstaying*“ migrace liší v tom, že migranti přes určité území států pouze tranzitují do cílových destinací bez úmyslu se v něm usadit.

1.3 Uprchlík vs. migrant

Pro účely této práce je v souvislosti s kategorizací migrace na legální a nelegální rovněž podstatné věnovat se charakteristice pojmů uprchlík a nelegální migrant. Velmi často právě v souvislosti s migrační vlnou média i laická veřejnost označují cizince různorodými tituly jako migrant, uprchlík, či dokonce nelegální uprchlík atp. Tyto pojmy směšují a zaměňují je, přitom významový rozdíl těchto termínů je zásadní. Klasifikace migrant/uprchlík hraje stěžejní roli v řešení, jaké přístupy budou ze strany státu, kam cizinci směřují, vůči nim uplatněny. Velký problém s touto identifikací v praxi mají v současnosti především evropské země, konkrétně Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Řecko a skandinávské země, které migrační vlna z Afrického kontinentu zasáhla nejintenzivněji. Je velmi obtížné uprchlíky a migranty od sebe identifikovat, neboť jak citoval deník Britské listy „*Agentura OSN pro uprchlíky, UNHCR, uznává, že od sepsání úmluvy¹¹ se globální migrační vzorce velmi zkomplikovaly a uprchlíci teď často cestují spolu s miliony takzvaných ekonomických*

⁶ *Vnitřní hranice* – dle Schengenských acquis jsou vnitřní hranicí společné pozemní, vzdušné i vodní hranice členských států určené výhradně pro transfer v teritoriu států smluvních stran, bez přerušení jízdy, letu či plavby mimo jejich území.

⁷ Kapitola č. 5.1 – Hmotně-právní kvalifikace k § 340 trestního zákoníku.

⁸ Např. § 18 zákona č. 326/1999Sb. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

⁹ Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁰ Viz. § 119 zákona č. 326/1999Sb. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹¹ Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951.

migrantů.¹² Chaos a nedůsledná segmentace resp. stírání skutečného významu a vnímání obou definic jako neurčitý „pseudostatut“, (např. zapříčiněný nezodpovědným politickým rozhodnutím), nesporně představuje fatální riziko právě pro uprchlíky, protože jim se na konec nemusí dostat potřebné pomoci, která jim v rámci mezinárodního práva náleží. Tedy, kdo je kdo?

1.3.1 Uprchlík

Uprchlík (též synonymem běženeček) je *de iure*¹³ ten, kdo byl nucen odejít ze země, protože je reálně ohrožen jeho život (opodstatněně prchá před ozbrojeným konfliktem, pronásledováním např. z náboženských, politických, rasových důvodů, příslušnosti ke společenské vrstvě atp.) a hledá bezpečí v jiných především okolních zemích. Klíčovým předpisem, upravujícím statut uprchlíka je *Úmluva o právním postavení uprchlíků* z roku 1951, která byla přijata OSN v Ženevě (též. *Ženevská konvence*) a *Protokol týkajícího se právního postavení uprchlíků* z roku 1967. „*Úmluva definuje, kdo je uprchlík a jaký druh právní ochrany, jakou další podporu a jaká sociální práva by měly uprchlíkům zaručit smluvní státy Úmluvy.*“¹⁴ Tato *Úmluva* rovněž uprchlíkům garantuje právní jistotu, že nebudou vydáni v nebezpečí života, před kterým uprchli a tam, kde jim hrozí pronásledování tzv. princip *non refoulement*. Na druhou stranu uprchlíkům *Úmluva* stanoví povinnost dodržovat právní normy hostitelské země.¹⁵ Principiálně z hlediska osobní působnosti tato úmluva neposkytuje ochranu osobám, které jsou např. na útěku před spravedlivým trestněprávním postihem, hledající výhodnější ekonomické podmínky, na válečné zločince, zločince proti míru, ale i těm, kteří migrují z nepříznivých sociálních podmínek a ze zničeného životního prostředí aj.

Záležitosti týkající se uprchlíků v České republice spadají do kompetence Ministerstva vnitra, konkrétně Odboru azylové a migrační politiky a Správy uprchlických zařízení. Dalšími subjekty, které jsou zainteresovány v procesu integrace uprchlíků do společnosti, jsou nevládní a neziskové organizace¹⁶, které uprchlíkům poskytují informace a pomáhají jim se základní orientací v novém prostředí.

¹² BRITSKÉ LISTY. *Uprchlíci versus migranti, čas na nové označení?* [online]. [cit. 2016-10-26]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/77789.html>.

¹³ Čl. 1 Definice pojmu uprchlík *Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951*.

¹⁴ UNHCR v České republice [online]. [cit. 2016-10-26] Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich.html>.

¹⁵ Čl. 2 Všeobecné závazky *Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951*.

¹⁶ Ministerstvo vnitra vede databázi neziskových organizací a center na podporu integrace cizinců na svých webových stránkách - <http://www.mvcr.cz/mvcr-web-sluzby-pro-verejnost.aspx>.

Česká republika uprchlíkům poskytuje dvě základní linie právní ochrany, na základě které mohou legálně na jejím území pobývat. Jedná se o institut:

- „Mezinárodní ochrana“, do které se řadí „azyl“¹⁷ a „doplňková ochrana“¹⁸.
- „Dočasná ochrana“¹⁹, což je samostatný institut vedle mezinárodní ochrany, který upravuje zákon č. 221/2003 Sb. ze dne 26. června 2003 o dočasné ochraně cizinců.

1.3.2 Migrant

Ve smyslu definice Organizace spojených národů (dále OSN) je tak chápán člověk, který překročí mezinárodně uznávané hranice a zůstává v jiné zemi déle než 12 měsíců²⁰. Lze tedy říci, že ve vztahu terminologie „uprchlík“ vs. „migrant“ je migrant osobou, jejíž život není ohrožen na rozdíl od osoby uprchlíka.

Důvodem jeho migrace tedy není útěk a ochrana vlastního života, ale dobrovolný odchod do jiného státu pod vidinou zkvalitnění své ekonomické situace, studia nebo z rodinných důvodů apod. Podstatný aspekt je, že návrat zpět do jeho vlasti pro něj není žádným rizikem.

Je poněkud diskutabilní, jak tedy konkretizovat – označit cizince, který prokazatelně není uprchlíkem, ale zároveň nesplňuje kritéria dle definice OSN? Osobně zastávám názor, že jde stále o migranta, neboť jedná v úmyslu setrvat v cílové zemi buď na dobu určenou definicí, i když se tak doposud nestalo nebo i na dobu kratší, ale jde o proces spojený se změnou místa pobytu. Přitom nezáleží, jestli je realizován legálně nebo protiprávně a na přechodnou nebo trvalou dobu (mimo turismu). Tímto se dostáváme i k otázce legality vlastního jednání – tranzitu a pobytu migranta.

¹⁷ Azyl – „ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických (v ČR jsou důvody udělení azylu specifikovány v zákoně o azylu“. Ministerstvo vnitra ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz>.

¹⁸ Doplňková ochrana – „vedle azylu další (nižší) forma mezinárodní ochrany, která se uděluje cizincům, kteří nesplňují důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jejich případě jsou důvodné obavy, že pokud by byli tito cizinci vráceni do státu, jejichž jsou státními občany (v případě osob bez státního občanství do státu jejich posledního trvalého bydliště), by jim hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy. Za vážnou újmu se pak považuje uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o udělení mezinárodní ochrany, dále vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky“. Ministerstvo vnitra ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz>.

¹⁹ Dočasná ochrana – „ochranný institut výjimečné povahy existující vedle mezinárodní ochrany. Smyslem je rychle a účinně reagovat na hromadné přílivy vysídlených osob ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země svého původu. Může se jednat o osoby, které uprchly z oblastí ozbrojených konfliktů nebo endemického násilí, nebo osoby, kterým vážně hrozí systematické nebo obecné porušování lidských práv, či osoby, které se staly oběťmi takového porušování lidských práv.“ Ministerstvo vnitra ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz>.

²⁰ OECD. *Glossary of statistic alterms - long terms migrants* [online]. [cit. 2016-10-27]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1562>.

Mnozí lidé, zejména ze Středního a Blízkého východu, dnes migrují do vyspělejších zemí, bez zjevných právně uznatelných důvodů, aniž by respektovali podmínky a právní předpisy upravující vstup a pobyt v cílových zemích. Taková osoba je dle mého názoru navzdory politické a humánní korektnosti zcela po právu vyhodnocena jako neregulérní (nelegální) migrant, vůči němuž je dotyčná země oprávněna legitimně uplatit instituty nařizující jeho vycestování²¹. Terminologický slovník Ministerstva vnitra ČR termín „*nelegální migrant*“ definuje takto: „*Nelegální migrant je cizinec, který vstupuje na území ČR bez platného oprávnění, nebo v ČR bez platného oprávnění pobývá. Důvody jeho vstupu na území mohou být rozdílné. Zahrnuje v sobě potenciálně jak kategorii ekonomického migranta, tak uprchlíka*“.

Interesující je na definici skutečnost, že operuje i s pojmem uprchlík, kterému je mezinárodními konvencemi zaručena i ochrana před navrácením a před trestem za nedovolené překročení hranice při hledání bezpečí. V podstatě jde o to, že v teritoriu Evropské unie a Schengenského prostoru ani skutečný uprchlík nemá přiznáno právo diktátu, ve které zemi se rozhodne žádat o azyl²². *Podle agentury Frontex dostávají utečenci již v Turecku od převaděčů poměrně přesné porovnání, ve kterém členském státě EU se vyplatí požádat o azyl.*²³ Uprchlík je povinen tak učinit v první bezpečné zemi²⁴. V opačném případě se vystavuje riziku možného neudělení azylu i v jiném členském státě. Mimo letecký transfer by tak veškeré azylové procedury měly řešit členské státy EU, resp. Schengenského prostoru s vnější hranicí. Členské státy EU však samy vyhodnotily unijní mechanismus v souvislosti s intenzívní migrací jako nefunkční. Hlavní příčinou je ekonomická diference členských států, neboť nerespektování tohoto mechanismu je dán lukrativností sociálního systému země, která je spjata i s přiznáním azylu. Pak tedy stojí za úvahu, kdo v davech procházel napříč Evropskou unií, bez respektu k pravidlům vstupu a pobytu zemí, do nichž vstupoval a jimi procházel? Proč se tak naléhavě potřeboval dostat do Německa, Francie,

²¹ V ČR jde o správní vyhoštění dle § 119 a rozhodnutí o povinnosti opustit území dle § 50a zákona č. 326/1999Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů a trest vyhoštění dle § 80 trestního zákoníku.

²² Čl. 31 bod 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951: „*Smluvní státy se zavazují, že nebudou stíhat pro nezákonný vstup nebo přítomnost takové uprchlíky, kteří přicházejí přímo z území, kde jejich život nebo svoboda byly ohroženy ve smyslu článku 1, vstoupí nebo jsou přítomni na jejich území bez povolení, za předpokladu, že se sami přihlásí bez prodlení úřadům a prokážou dobrý důvod pro svůj nezákonný vstup nebo přítomnost.*“

²³ MEDIAS RES. Odborný internetový magazín. *Politika* [online]. © 14. 02. 2016 [2016-10-28]. Dostupné z: <http://www.mediasres.cz/politika/2970-vladislav-stefka-priciny-migracni-krize.htm>.

²⁴ Dokument EU 11845/15, *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se vytváří společný seznam EU bezpečných zemí původu pro účely směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany a mění směrnice 2013/32/EU*. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_cs.pdf.

Švédska atd., když by mu existenční bezpečí a základní lidská práva zajistil bezpochyby každý nejen členský stát Evropské unie? Byli to všichni zoufalí lidé bojující o holý život, byli to všichni uprchlíci? Tyto otázky nás v podstatě směřují k jádru věci z úvodu, kde jsem konstatoval, že se v konečném důsledku a v kontextu mezinárodního práva uprchlíkům nemusí dostat potřebné pomoci ze strany dotčených států anebo bude migranty účelově zneužívána.

2 PŘÍČINY (LEGÁLNÍ – NELEGÁLNÍ) MIGRACE

Identifikace příčin migrace ať legální nebo nelegální je velmi komplikované a rozsáhlé téma. V podstatě se obě sféry navzájem prolínají, resp. splývají. Vlastní příčiny migrace již mnohé zdroje popsaly a definovaly snad ve všech souvislostech dění. Cílem této práce však není vyčerpávající deskripce a strukturování příčin migrace, nicméně se zvoleného téma zásadně dotýkají a tak jej nemohu vynechat.

Obecně bych příčiny migrace, jako existujícího jevu, rozčlenil v bodech takto:

I.

- **Ekonomická** – představuje ekonomickou nerovnováhu mezi zeměmi, chudobu nezaměstnanost, kdy migranti odchází za lepšími podmínkami (zaměstnání, sociální podpora, atd.).
- **Sociální** – zahrnuje v sobě slučování rodinných a příbuzenských vztahů, odlišnou sexuální orientaci, která není v domovské zemi tolerována atp.
- **Demografická** - má souvislost s rozložením obyvatelstva jeho nevyváženost mezi etnickými a jinými skupinami.
- **Environmentální** – příčinou jsou extrémní změny životního prostředí ohrožující existenci či podstatně ovlivňující kvalitu života.
- **Ideologická** – jedná se o politické či náboženské aspekty, pro které jsou jejich stoupenci perzekuováni.
- **Bezpečnostní** - zde hrají roli ozbrojené a válečné konflikty plošně ohrožující obyvatelstvo dané země (bez jakékoliv segmentace společnosti).

Takto vymezené příčiny existují samostatně i ve společné kombinaci.

II.

Z hlediska územního rozpětí je migrace rozčleněna:

- **Mezinárodní** – migrace mezi jednotlivými zeměmi.
- **Vnitrostátní** – migrace v teritoriu daného státu nepřesahující jeho hranice.

III.

Další způsob dělí příčiny migrace do dvou generálních linií na tzv.:

- **Push faktory** - představují negativní aspekty, které vytlačují obyvatelé z jejich země (ozbrojené konflikty, etnická, rasová nesnášenlivost, politické perzekuce, nestabilitu v zemi, sociální nerovnosti atd.).
- **Pull faktory** – představují pozitivní skutečnosti, které vábí k migraci do jiné země (kvalita životní úrovně, pracovní příležitosti, možnosti studia, sjednocení příbuzenské vazby, politická a náboženská svoboda, bezpečný život atd.).

Definovat přímo příčiny nelegální migrace není jednoznačné, protože jsou vlastně identické i pro migraci legální. Studie²⁵, která se motivy migrace zabývala, dokazuje fakt, že se od sebe legální a nelegální migranti v základu neliší s ohledem na výchozí podmínky, důvody migrace a výběr cílových destinací. V této otázce je třeba jít hlouběji do problematiky příčin nelegální migrace a identifikovat jednotlivé příčinné faktory, které migraci posouvají i za hranici legality. Níže uvádím některé z nich:

- neúměrná administrativa migrační politiky;
- informační vakuum, dezinformovanost, reklama na blahobyť;
- vízová politika;
- hladká průchodnost demarkační²⁶ linie;
- neefektivní mechanismus postihu osob zneužívající imigranty na tzv. „černou práci“;
- regularizace ilegálního statutu imigrantů, regularizační kritéria si stanovuje každý stát individuálně (týká se nejvíce oblasti neregulárního výkonu práce), tento normalizační institut osobně považují za quasi-mechanismus, který reálně neřeší nelegalitu migrace, naopak může být impulsem pro tzv. „haló efekt“;
- absence či nedostatečná implementace legislativních institutů cílených na potírání dílčí i organizované nelegální migrace, např. v České republice zavedení trestněprávního institutu „*napomáhání k neoprávněnému pobytu*“²⁷ ;
- korupce ve státním sektoru – obchodování s udělováním víz, povolením k pobytu na zastupitelských úřadech apod.;
- neúčinná, návratová politika²⁸, absence readmisních dohod²⁹.

²⁵ EUROSTAT. *Statistics in focus, Why do people migrate?* [online]. © European Communities, 2001. [cit. 2016-10-29]. ISSN 1024-4352. Dostupné také z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5583732/KS-SF-08-098-EN.PDF/fd0c3fbe-4119-4da6-9b6c-1039024b4e0b>

²⁶ *Demarkace* – vytyčení hranic, rozhraničení.

²⁷ Účinnost ust. § 341 trestního zákoníku – viz. kapitola č. 4.2.

²⁸ Jedním ze čtyř strategických cílů Evropské rady v oblasti nelegální migrace je zavedení společné účinné návratové politiky a prosazení povinnosti zpětného přebírání osob třetími zeměmi Předcházení nelegální migraci a boj proti ní – Vytyčení strategie – zasedání Evropské rady (Brusel, červen 2014). Na zasedání se Evropská rada dohodla na strategických směrech pro prostor svobody, bezpečnosti a práva. EUCO 79/14, Brusel, 27. června 2014. [online]. Dostupné také z: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/143497.pdf.

²⁹ *Readmisní dohoda* – mezinárodní smluvní ujednání o zpětvzetí osob do země jejich původu, ze státu na jehož území vstoupili nebo pobývají v rozporu s jeho právními předpisy.

Problematiku příčin migrace uzavřu ucelenou premisou v následujících bodech:

- I. Příčiny nelegální migrace (cílené i nedbalostní) není možné generalizovat, ale je třeba je chápat jako individuální vztah jedince a konkrétního státu, v němž nejsou respektovány autoritativně stanovené podmínky oprávněnosti vstupu nebo pobytu na jeho území, v kontextu se skutečností, které motivují migranta svolně jednat v rozporu s migračními pravidly a riskovat tak realizaci protiopatření vůči sobě samému.
- II. Příčiny nelegální migrace nemají rodiště pouze v zemích rozvojových, ideologicky a sociálně nestabilních, s diktátorskými režimy, ekonomicky slabých, konflikty zmítaných atp., ale příčiny existují i na protipólu, tedy ve vyspělých, ekonomicky silných zemích, s garantovanými demokratickými a liberálními principy. Vyspělé země s globalizačními, ekonomicko–imigračními tendencemi nejsou pouze subjekty viktimizace, protože právě tyto země rovněž konstruují podmínky pro existenci nelegální migrace. Tato faktická situace předpokládá z jejich strany účinnou realizaci mechanismů k její současné i budoucí eliminaci.

3 FORMY NELEGÁLNÍ MIGRACE

3.1 Spontánní

Atributem této formy je princip svévolného neorganizovaného přesunu osob v nespecifikované, různé intenzitě (jednotlivec až populační exodus), za využití všech dostupných prostředků (plavidly, železničními, automobilními prostředky, pěšky) buď přímo do sousedící země, nebo přes území jiných států do cílové destinace. Letecká doprava vzhledem k finanční náročnosti a relativně důsledné letištní kontrole není u této formy příliš rozšířená. K orientaci při přesunu využívají migranti mobilní komunikační technologie s navigacemi a sociálními sítěmi, prostřednictvím kterých sdílí data o aktuálních situacích a mohou tak pružně reagovat na případné kontroly a bezpečnostní opatření. Přesun probíhá buď tranzitními kanály³⁰, nebo v případě jednotlivců a malých skupin nefrekventovanými, doposud nezmonitorovanými trasami. U této formy jsou evidovány případy i zneužívání azylové procedury ze strany migrantů. Pro případ masivní spontánní migrace tzv. „*migrační vlny velkého rozsahu*“ má Česká republika ve své bezpečnostní strategii zapracované typové postupy a opatření při hrozbě vzniku této krizové situace (dále jen „KS“), při vzniku a na řešení této KS³¹.

3.1.1 Migrační vlna velkého rozsahu v České republice

Migrační vlna velkého rozsahu je KS, která spočívá v zintenzívnění migračního tlaku cizinců na státní hranice ČR s úmyslem legálně či nelegálně vstoupit na toto území, tranzitovat přes něj do jiných států nebo v něm pobývat. Kritériem pro stanovení této KS je příchod přibližně:

- a) 750 cizinců/den po dobu několika dnů s negativním výhledem,
- b) 5 000 cizinců/měsíc po dobu několika měsíců s negativním výhledem,
- c) 10 000 cizinců/rok.³²

Krizová situace je spojená s nežádoucími dopady na bezpečnostní situaci, ekonomicko-sociální sféru společnosti a chování občanů. Jedná se o událost, kterou nelze řešit standardními prostředky a postupy a její existence má dalekosáhlé dopady do společnosti.

³⁰ *Tranzitní kanál* - je obecně užívaný termín v oblasti migrace, který charakterizuje migrační toky a trasy, např. „*Balkánská trasa*“ – vede z Turecka přes Egejské moře do Řecka z hlavního směru se dále větví např. přes Makedonii, Srbsko, nebo příp. Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, ale vede i přes Albánii. Je využívána zejména Syřany, Afghánci, Iráčany, Pákistánci.

³¹ Jedná se např. o Typový plán Ministerstva vnitra ČR - Migrační vlna velkého rozsahu, jednotlivé operační plány, pokyny krajských ředitelství Policie ČR atd.

³² MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Typový plán Migrační vlna velkého rozsahu*. Praha: 2014.

Hlavní atributy vyhlášení krizové situace:

- rychlost geneze KS,
- délka trvání KS,
- absorpční schopnost České republiky přijímat cizince – týká se kapacitních možností ubytovacích prostor, např. účelových zařízení Ministerstva vnitra a Policie ČR a to i ve spolupráci s dalšími dotčenými resorty např. Armádou České republiky, Celní správou, obcemi, nestátními organizacemi při zabezpečení aktuální potřeby ubytovacích kapacit. Zásadní skutečností tohoto bodu je reakční možnost zprovoznění těchto ubytovacích zařízení,
- kapacitní dostatečnost na zabezpečení řešení situace běžnou činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému (IZS) a příp. dalších zainteresovaných subjektů.

Podle intenzity vzniklého ohrožení, nebezpečí a územního rozsahu prováděných opatření přichází zejména v úvahu vyhlášení: a) stavu nebezpečí (hejtmani krajů)³³, b) nouzového stavu (vláda ČR).³⁴

3.2 Organizovaná - převaděčství

Převaděčství lze z hlediska formy nelegální migrace na rozdíl od předchozí, charakterizovat jako trestnou činnost (individuální i organizovanou). Jedná se o plánovaný, cílený, většinou za úplatu převaděči realizovaný přesun migrantů přes státní hranici, nebo po jejím překročení převoz migrantů přes území daného státu do jiného. Účastenství převaděčů na této formě nelegální migrace spočívá v organizaci trasy, zjednávání řidiče, vozidla, obstarání jízdenek, uschování v úkrytu kamionů či v samotné dopravě a přepravě osob atp.³⁵ Jako převaděčství je však v některých zemích posuzováno i dobročinné, bezúplatné jednání např. „aktivistů“, kteří „pomáhali“ uprchlíkům do cílových zemí, rovněž tak i cestování tzv. „spolujízda“³⁶.

³³ Stav nebezpečí se jako bezodkladné opatření může vyhlásit, jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému. Stav nebezpečí může být vyhlášen hejtmánem kraje, v Praze primátorem hl. m. Prahy. Stav nebezpečí lze vyhlásit na dobu nejvýše 30 dnů. Tuto dobu může hejtmán prodloužit jen se souhlasem vlády. Ministerstvo vnitra ČR. Terminologický slovník [online]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>.

³⁴ Dle závažnosti a rozsahu KS je rovněž přípustná možnost vyhlášení stavu ohrožení státu, za kterého je vláda oprávněna naříditi omezení vstupu na území ČR osobám, které nejsou občany ČR, omezení držení a nošení střelných zbraní a střeliva atd.

³⁵ Viz. kapitola 4.1 Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice.

³⁶ Řidič cestující sám do zahraničí přes inzerci vyhledá spolucestující, k vyřízení jízdy a rozložení nákladů za cestu.

Svým významem a charakterem se převaděčství řadí mezi společensky nejškodlivější a nejnynosnější formy organizovaného zločinu „V roce 2015 bylo podle zdrojů agentury Frontex zaregistrováno více než 1,8 milionů nedovolených překročení hranic do EU, což představuje nárůst o 546 % ve srovnání s rokem 2014“.³⁷ Vysoká rizikovost převaděčství mimo jiné aspekty (např. nelidské zacházení s migranty, provázanost s další kriminální činností, anonymita migrantů atp.) spočívá nejen v rovině vlastního aktu převedení, za které migranti platí astronomické částky (předem, nebo při transportu), ale i v sekundární rovině, kdy migranti nemají dostatečné finance, a tak jsou nuceni v cílové zemi ke kriminálním aktivitám, aby tak za služby převaděčů zaplatili. Převaděčství je kriminální aktivita, pro kterou je nejpřístupnějším zdrojem zisků spontánní rozsáhlá migrace, protože sama generuje poptávku po službách převaděčů. Odhad výše obrátu za převaděčství se za rok 2015 pohybuje v částce 5 až 6 miliard USD³⁸.

3.3 Quasi - formální akty

Tato podkapitola má za cíl v základní rovině deskriptivně charakterizovat formy nelegální migrace, které jsou realizovány účelově prostřednictvím formálních aktů, jenž, zdánlivě vykazují soulad s právními předpisy, avšak absolutně postrádají reálný, materiální podklad, které právní předpisy oficiálně legitimizují do právního řádu.

3.3.1 Účelové sňatky

Modus operandi účelového manželství, kterým si cizinci zajišťují vstup a pobyt na území České republiky, je realizován v závislosti na tom, kde a v jakém postavení se zájemce o udělení „ne-legálního pobytu“ nachází. V závislosti na jeho pozici se plánuje a realizuje vlastní mechanismus a postup zainteresovaných osob do této formy nelegální migrace v České republice. Je nezbytné podotknout, že tato forma nelegální migrace je v drtivé části dobře organizovanou a sofistikovanou trestnou činností i v mezinárodním formátu. Trestně právním aspektům této problematiky se věnuji v kapitole č. 4.2 a 5.2.1, 5.2.2., 5.2.3 a tak nyní pouze uvedu, že účelové sňatky jsou v intencích trestního práva hmotného kvalifikovány jako trestný čin dle ust. § 341 TrZ³⁹.

³⁷ Rada Evropské unie. *Tisková zpráva 120/16 - Závěry Rady o převaděčství migrantů*. [online]. © 10. 03. 2016 [cit. 2016-11-04]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/10-council-conclusions-on-migrant-smuggling/>.

³⁸ EUROPOL. *Migrant smuggling networks - Joint Europol-INTERPOL Report – Executive Summary*, May 2016, s. 8, Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/europol-interpol-report-migrant-smuggling-networks>.

³⁹ Jedná se o trestný čin Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky - ust. § 341 trestního zákoníku.

Definici účelového sňatku nabízí Pavel Čížinský, který jím označuje takový sňatek „při jehož uzavření byly dány dva úmysly snoubenců: jednak úmysl negativní, totiž nevést společný rodinný život jako manželé, a pak úmysl pozitivní, totiž obejít předpisy přistěhovaleckého práva. Chybí-li negativní úmysl, jde pouze o výhodný sňatek, který jednomu ze snoubenců zajistí i právo pobytu v daném státu. Chybí-li naopak pozitivní úmysl, jedná se zřejmě rovněž o fingované manželství, které ovšem nespadá do oblasti přistěhovaleckého práva a které mohlo sledovat i jiné důvody.“⁴⁰

3.3.1.1 Účelové sňatky uzavřené v cizině

Obsahem této podkapitoly je rozbor mechanismu nelegální formy migrace, kterým se cizincům prostřednictvím účelového sňatku zajišťuje pobyt v ČR resp. i v členských státech EU a Schengenského prostoru. Jak jsem v prologu k účelovým sňatkům poznamenal, je třeba si uvědomit, že se jedná o dobře organizovanou činnost. Úvodní fáze v sobě zahrnuje zjištění poptávky – zájemců z třetích zemí o získání pobytu v ČR/EU v třetích zemích. Poté organizátoři v cílové destinaci zjednejí osoby ochotné fiktivní sňatek za úplatu nebo jiného prospěchu podstoupit. Dalším krokem je naplánování termínu sňatku, vyřízení potřebných dokumentů v ČR pro účely uzavření sňatku (výčet dokumentů závisí na požadavcích místních úřadů, kde má být sňatek uzavřen)⁴¹ a zajištění vstupních náležitostí do země. Následuje příjezd zjednaného manžela do země zájemce o zajištění pobytu v ČR/EU a uzavření sňatku před tamními úřady. Zjednaný občan ČR s „objednavatelem“ sice oficiální sňatek uzavře, avšak oba tak činí s vědomím, že reálné manželské soužití nevznikne a toto neměl ani jeden z nich nikdy v úmyslu. Takové jednání obou aktérů je v právní terminologii označováno jako jednání „*in fraudem legis*“⁴². Tímto formálně-oficiálním aktem se cizinec nyní již manžel(ka), z právního hlediska migrační politiky EU stává rodinným příslušníkem EU⁴³ resp. ČR. V zemi, kde došlo k uzavření sňatku, následuje ověření listin u tamních úřadů tzv. „*apostilou*“⁴⁴ (pozn. autora - apostilu lze uplatnit pouze v zemích, které jsou členy

⁴⁰ ČIŽINSKÝ, P. *Fingovaná manželství a možnosti jejich potírání*, In: Čížinský, P., Jelínková, M.: Připomínky k cizineckému zákonu, Praha: Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, 2007. s. 46.

⁴¹ Dokumenty obecně vyžadované k uzavření sňatku v cizině: rodný list, Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, platný cestovní doklad, doklad o státním občanství (nahrazuje jej i cestovní doklad), příp. dále dle okolností úmrtní list manžela či platné soudní rozhodnutí o rozvodu. Doklady se předkládají v úředních opisech nebo ověřených fotokopiích.

⁴² Jde o chování či postup osoby, která sice jedná dle práva, ale v úmyslu dosáhnout výsledku právní normou nepředvídatelného či nežádoucího.

⁴³ Srovnej § 15a zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v kontextu se Směrnicí 2004/38/ES a 2003/86/ES.

⁴⁴ *Apostila* - je doložka úřední listiny prokazující oficialitu resp. ověření podpisu a otisku razítka na listině, pro účely jejího užití v zahraničí.

„Haagské úmluvy“⁴⁵). Pokud není příslušná země členem Haagské úmluvy, dokumenty vydané místními úřady v cizině je nutné tzv. „*superlegalizovat*“⁴⁶ u místního ministerstva zahraničí a tamního zastupitelského úřadu ČR pro potřeby uznání sňatku v ČR. Zjednaný manžel/ka z ČR vrací zpět, aby realizoval další potřebné administrativní kroky. V ČR pak požádá na matričním úřadu o zápis manželství do zvláštní matriky⁴⁷, která vystaví český oddací list. Další v podstatě předposlední fází je pak podání žádosti o udělení pobytu v ČR. Zde se možnosti jak si obstarat vstup na území ČR větví do několika možností.

1) krátkodobým vízem se lhůtou pobytu na území republiky do 90 dnů za účelem návštěvy rodiny. Žádost se podává na příslušném ZÚ ČR, rovněž je možné tak učinit i na hraničním přechodu⁴⁸. Z logiky věci žadatelem je cizinec.

2) krátkodobým vízem se lhůtou pobytu na území republiky do 90 dnů, kdy fiktivní manžel/manželka z ČR učiní pozvání⁴⁹ cizince do republiky za účelem návštěvy rodiny. Poněkud rizikový je zde pro českého manžela zákonný závazek, že uhradí náklady spojené s obživou cizince, ubytováním cizince a pobytem zajištěného cizince a jeho vycestováním.

3) žádostí o udělení přechodného pobytu s lhůtou pobytu nad 90 dnů za účelem sloučení rodiny⁵⁰. Žádost o udělení pobytu jsou oprávněni podat oba aktéři fingovaného sňatku. Žádost se podává buď na zastupitelském úřadu ČR v zemi původu, nebo na pracovišti Ministerstva vnitra⁵¹. Pokud je žádost podávána na OAMP, žadatel již do ČR přicestoval na krátkodobé vízum.

⁴⁵ Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, přijatá v Haagu dne 5. října. 1961. Pro ČR vstoupila v platnost dne 16. března 1999. Úmluvu signovalo přes 90 států. Viz. Sdělení č. 45/1999 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

⁴⁶ *Superlegalizace* - taktéž vyšší ověření úředních listin.

⁴⁷ Zvláštní matriku spravuje Úřad městské části Brno střed.

⁴⁸ § 20 odst. 4 zákona č. 326/1999Sb., o pobytu cizinců. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

⁴⁹ Institut pozvání dle § 15 zákona č. 326/1999Sb., o pobytu cizinců a o změně některých zákonů.

⁵⁰ Viz. hlava IVa. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, upravující pobyt občana EU a jeho rodinných příslušníků na území.

⁵¹ Odbory azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR.

V případě, že orgány ČR rozhodnou ve správním řízení o žádosti kladně a nenastanou důvody nevyhovění žádosti⁵² (např. bezpečnostní riziko, osoba v ENO⁵³) Nebrání cizinci - fiktivnímu manželovi/manželce nic v jeho vycestování do země jeho zájmu, resp. Schengenu a EU⁵⁴.

3.3.1.2 Účelové sňatky uzavřené v České republice

Druhou kategorií neregulérních manželství jsou sňatky účelově uzavřené v ČR. V těchto případech je odlišným atributem výchozí pozice cizinců, přesněji řečeno místo jejich pobytu. Ti se totiž už nachází na území ČR, což je hledisko, které celý proces organizátorům manažersky zjednodušuje (odpadají zde náklady na dopravu, organizace sňatku a administrativa je snáze proveditelná, rychlejší neboť jsou oba fiktivní snoubenci v dosahu, mohou se osobně setkat, domluvit atp.). Dalším odlišným aspektem je, že fiktivní sňatky jsou uzavírány na území ČR, přitom jde o akt, kterým si cizinci v ČR do budoucna protiprávně zajišťují, nebo spíše pojišťují svůj další „legální“, již existující pobyt v ČR. V podstatě k těmto sňatkům dochází opět mezi znáborovanými občany ČR, které najímají organizátoři za neoprávněný prospěch a cizinci, kteří vědí, že skutečnosti, o které opírají dosavadní účel již uděleného nebo požadovaného pobytu nesplňují kritéria pro jeho získání či prodloužení. Z praxe je možné do této skupiny fiktivních manželů – cizinců zahrnout např. neúspěšné žadatele o mezinárodní ochranu⁵⁵, cizince, kteří na území neúspěšně podnikají, kteří ztratili zaměstnání, cizinci kteří usilují v ČR o trvalý pobyt, avšak nesplňují podmínku délky pobytu nebo znalostní předpoklady⁵⁶, které jsou povinni v rámci takového řízení prokázat nebo mají zjištěny výhody plynoucí z osobnostního statutu rodinného příslušníka občana EU aj.

⁵² Kritéria pro neudělení víza rodinnému příslušníkovi občana EU, jsou taxativně uvedeny v § 20, odst. 5, § 87d, § 87e zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

⁵³ *Evidence nežádoucích osob* – jedná se o registr informačního systému Policie ČR.

⁵⁴ Viz. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků volně se pohybovat a pobývat na území členských států a zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a o změně některých zákonů.

⁵⁵ Žadatelem o udělení mezinárodní ochrany se pro účely tohoto zákona rozumí cizinec, který požádal Českou republiku o mezinárodní ochranu, nebo cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany v jiném členském státě Evropské unie, je-li Česká republika příslušná k jejímu posuzování. Postavení žadatele má po dobu řízení o udělení mezinárodní ochrany a po dobu soudního řízení o žalobě proti rozhodnutí ministerstva podle zvláštního právního předpisu, má-li tato žaloba odkladný účinek, (viz. § 2 odst. 5 zák. č. 325/1999 Sb., o azylu).

⁵⁶ Např. doklad o zkoušce z českého jazyka, který je obligatorní položkou žádosti o povolení k trvalému pobytu občana třetí země dle § 68 zákona o pobytu cizinců (tj. po 5 letech nepřetržitého pobytu na území) viz. § 70 odst. 2, písm. h) zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území republiky a o změně některých zákonů. Cizinec v postavení rodinného příslušníka EU žádající o trvalý pobyt v ČR nemusí splňovat podmínku znalosti českého jazyka viz. ust. § 87g, § 87 h, § 87i Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

Jde o to, že legislativní prostředí v ČR zajišťuje každému oprávněně pobývajícím cizinci na území republiky uplatnit jeho právo uzavřít manželství bez ohledu na to v jakém právním postavení se nachází (cizinci vízově povinní, bezvízoví, pobývající v ČR na výjezdní příkaz, žadatelé o mezinárodní ochranu, osoby zařazené v ENO, v době nevykonatelného správního vyhoštění).

Naproti tomu je třeba zmínit, že z hlediska respektování lidských práv a svobod je nepřípustné jakkoliv ze strany správních orgánů, ale i orgánů činných v trestním řízení (dále jen OČTŘ) kvalifikovat jako fiktivní manželství, taková, která byla od počátku uzavřená s úmyslem vedení faktického rodinného života, nebo sňatky, uzavřené ukvapeně, bez předchozího vzájemného poznání manželů s diametrálně odlišnými životními aspekty, které vyznávají (lpění na tradicích, nestejnorodý životní styl, vyznání víry) atd., která se však s ohledem na vzájemný nesoulad rozpadla.⁵⁷

3.3.2 Účelové určení otcovství

Institut souhlasného prohlášení o určení otcovství existuje v právním řádu ČR, který otci a matce dítěte⁵⁸, kteří nejsou manželé, přiznává právo určit souhlasným prohlášením jeho otce⁵⁹ - jedná se o tzv. druhou domněnku otcovství. Bohužel, i tento institut se stal nástrojem, jehož prostřednictvím je cizincům protiprávně legalizován, příp. zajišťován pobyt na území ČR.

V podstatě je toto jednání v právním řádu ČR chápáno jako akt „*in fraudem legis*“⁶⁰ (obdobně jako v případech fiktivních sňatků) a v rámci trestního práva hmotného se rovněž jedná o trestný čin „*Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky*“⁶¹. Zneužívání tohoto institutu lze kategorizovat ve dvou modech operandi:

- a) Občan ČR (muž) učiní účelově úřední souhlas, že je otcem dítěte, cizinky, kdy ona i dítě nejsou občany ČR/EU, resp. jsou cizinci z třetích zemí.

⁵⁷ ČIŽINSKÝ, P. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.

⁵⁸ Občanský zákoník připouští učinit určit otcovství k dítěti nezletilému, zletilému a dokonce i k dítěti počatému ale ještě nenarozenému. (Česko, Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33.).

⁵⁹ Nově je určování rodičovství upraveno ve druhém dílu, II. hlavy druhé části OZ., tj. v ustanoveních § 775 a násl. Česko, Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33.

⁶⁰ Viz. str. 36 (poznámka pod čarou 105).

⁶¹ Ust. § 341 TrZ, Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

b) Cizinec učiní sice úřední, ale opět účelový souhlas, že je biologickým otcem dítěte, které je občanem ČR.

Vlastní akt prohlášení musí učinit společně a osobně oba „rodiče“ na matričním úřadu. Sepsaný zápis o souhlasném určení otcovství, pak následně stvrdí svými podpisy. Souhlasný, leč fiktivní akt určení otcovství zajišťuje cizinci (matce) i jejímu dítěti usilujícímu o pobyt v ČR postavení rodinného příslušníka EU, což mu opět jako v případě účelového sňatku přiznává požívat výhod stanovených unijními předpisy (především svobodu pohybu v teritoriu členských států EU)⁶².

V obou modech operandi je rozhodujícím kritériem trestnosti, že souhlasným prohlášením otcovství byl sledován jediný záměr a to zajištění pobytu cizince v ČR s vědomím obou zúčastněných. Obligatorním aspektem, který tento formální akt kvalifikuje jako trestné jednání je zjištěné jednání pachatele, tedy v obou případech matky dítěte, v úmyslu získat neoprávněný prospěch.⁶³

Aktem sňatku, byť účelového, nebo účelového prohlášení o určení otcovství de facto vznikají takto navázaným cizincům na občany EU/ČR práva požívat výhod a svobod stanovených unijními předpisy, spočívající především v možnosti jejich volného pohybu na území členských států. Na druhou stranu tato směrnice počítá s tímto rizikem zneužití garantovaných práv a nežádoucími, protiprávními tendencemi směřující k obstarání takových výhod pro jedince, kterým z principu nenáleží. Jedná se o ustanovení čl. 35 směrnice 2004/38/ES, která stanoví: „Členské státy mohou přijmout potřebná opatření k odepření, pozastavení nebo odnětí jakéhokoliv práva přiznaného touto směrnicí v případě zneužití práv nebo podvodu, například účelových sňatků. Veškerá taková opatření musí být přiměřená a spojená s procesními zárukami stanovenými v člancích 30 a 31.“⁶⁴

Pokud bych měl velmi stručně a závěrečně shrnout problematiku účelových sňatků a účelového prohlášení o určení otcovství uvedl bych, že se jedná o protiprávní jednání, které je v praktické rovině velmi těžko postižitelné. Osoby, které se rozhodnou k takovému

⁶² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2004, L 158/77.

⁶³ Viz. podkapitola 4.2 Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky.

⁶⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS.

⁶⁴ ČIŽINSKÝ, P. *Fingovaná manželství a možnosti jejich potírání*, In: Čižinský, P., Jelínková, M.: Přípomínky k cizineckému zákonu, Praha: Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, 2007.

činu podstupují nejen riziko trestního postihu, ale i jiná rizika zasahující soukromě-sociální sféry života (riziko zdědění dluhu, neplnění vyživovací povinnosti, atp.).

3.3.3 Účelové pozvání

I když smyslem této práce není deskripce legální formy migrace, považuji za účelné stručně institut pozvání charakterizovat, neboť jeho mechanismus je totožný pro obě formy tedy legální i nelegální. Podstatné je zejména, jako v předchozích případech, s jakým úmyslem je realizováno. Institut pozvání cizince upravuje ZoPC⁶⁵, který zjišťuje cizinci oprávnění krátkodobého či dlouhodobého pobytu v ČR z určitého důvodu (návštěva rodiny, turistika, obchodní jednání atp.)⁶⁶. Akt pozvání je realizován úředně ověřeným pozváním – podávaným na tiskopise⁶⁷. Formulář následně ověřuje cizinecká policie. Poté zvoucí osoba⁶⁸ zašle originál tiskopisu zvanému cizinci a ten jej předloží při podání žádosti o vízum.

Tato forma je z hlediska trestního práva klasifikovaná jako trestný čin napomáhání k oprávněnému pobytu na území republiky ve smyslu § 341 TrZ. Zneužívání tohoto institutu je ve srovnání s předchozími trendy vysoce rizikový, neboť jde totiž o nejrychlejší a nejjednodušší mechanismus, prostřednictvím kterého mohou cizinci z třetích zemí přicestovat do „Schengenského“ prostoru. Zvaný cizinec nemá totiž zákonnou povinnost prokazovat prostředky k pobytu, prostředky na ubytování a další náležitosti, nutné pro vydání víza k pobytu na území. Toto břemeno prokazuje a nese zvoucí osoba. Pozvaný cizinec pak se schengenským vízem (vydává jej zastupitelský úřad v jeho domovské zemi), je poté oprávněn vstoupit do Schengenského prostoru přes jakýkoliv smluvní stát. Rovněž tak přes jiný smluvní stát může vycestovat, aniž by se o tom Policie ČR příp. případně jiné orgány státu dozvěděly. Zvoucí osoby rekrutují organizátoři nejčastěji ze sociálně slabých vrstev. Relevantní indicií, že se jedná o účelové pozvání, je skutečnost, že je mezi zvoucí a zvanou osobou absolutní vzájemná neznalost a tyto osoby spolu nikdy nebyly jakkoli v kontaktu.

Pro ilustraci níže zmíním výčet zákonných povinností zvoucí osoby k uhrazení nákladů za cizince vzniklých po dobu jeho pobytu na území České republiky, a to až do jeho vycestování. Ve smyslu § 15 ZoPC se jedná o náklady spojené s:

- *obživou cizince po dobu pobytu na území až do vycestování z území;*

⁶⁵ Zejména srovnej ust. § 15, § 13, § 180 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v kontextu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex).

⁶⁶ Na občany EU a jejich rodinné příslušníky se pozvání nevztahuje.

⁶⁷ Formulář je k dispozici pod pořadovým číslem pouze na cizinecké policii, Oddělení pobytových agend. Na internetu není dostupný.

⁶⁸ Zvoucí osobou může být osoba fyzická, (občan ČR, cizinec s povoleným dlouhodobým pobytem v ČR), nebo osoba právnická.

- *ubytováním cizince po dobu pobytu na území až do vycestování z území;*
- *poskytnutím zdravotní péče po dobu pobytu na území až do vycestování z území; příp. též s převozem nemocného nebo ostatků zemřelého;*
- *pobytem zajištěného cizince na území a jeho vycestováním z území.*⁶⁹

Na požádání policie je zvoucí osoba povinna schopnost splnění závazku obsaženého v pozvání prokázat tím, že disponuje prostředky k pobytu zvaného cizince v rozsahu stanoveném v § 13 ZoPC.

3.4 Použití neregulérních dokladů

Trend této formy nelegální migrace je v současné době v ČR stále velmi aktuální. Svým významem jde o vysoce bezpečnostně rizikový protiprávní jev, kterým si v České republice, ale i v EU cizinci zajišťují vstup a pobyt. Tato forma v ČR aktuálně expanduje a parazituje na garantovaném principu EU, kterým je volný pohyb občanů EU v rámci jejího území⁷⁰. Řekl bych, že v současné době ČR a v podstatě Evropská unie jako celek, bohužel doplácí na hodnoty, které sama pro sebe vytvořila. Ze své dosavadní praxe u cizinecké policie, mohu konstatovat, že pro účely nelegální migrace se padělají snad veškeré doklady, kterými si migranti mohou vstup a pobyt na území ČR zajistit. Jsou to cestovní doklady, oddací listy, výpisy z rejstříku trestů, řidičské průkazy, povolení ke studiu, lékařské zprávy, přechodová razítka a jiné veřejné listiny⁷¹. Svojí povahou se jedná o buď celkové padělky nebo doklady s pozměněným obsahem, bílko odcizené doklady nezákonně personifikované na příslušného držitele, ale i absolutně smyšlené doklady. Příčinným jádrem existence této formy nelegální migrace je jednak realizace vstupu migrantů na území přes vnější schengenskou hranici⁷² nebo obstarání si prostředku k nelegálnímu setrvání na území republiky. V ČR je v současné době registrován prudký nárůst padělků rumunských ID karet, kterými cizinci především z Ukrajiny a Moldávie obcházejí vízovou povinnost pro výkon

⁶⁹ Ust. § 15 ZoPC. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

⁷⁰ Viz. Maastrichská smlouva, čl. 8 a 8a zavádí institut evropského občanství. Tedy každý občan, který má státní příslušnost členského státu, je zároveň občanem Unie. Tímto občanstvím každému občanovi unie mimo jiné náleží právo svobodně se pohybovat a pobývat v rámci Společenství.

⁷¹ Generální definice veřejné listiny v českém právním řádu neexistuje. Obecně lze za veřejnou listinu odvozeně považovat takovou, která je v rámci právního režimu svojí povahou identická s listinou, která je definována zvláštními právními předpisy např. ust. § 131 odst. 1 a 2 trestního zákoníku.

⁷² *Vnější hranice* - ve znění Schengenských dohod jde o pozemní, vzdušné i vodní hranice členského státu Schengenské dohody s jiným než členským státem. Jsou to i námořní přístavy a letiště na území členského státu pokud nejsou pouze vnitřní hranicí. ČR má pouze vzdušnou vnější hranici.

pracovní činnosti v ČR⁷³. Největším bezpečnostním rizikem této formy nelegální migrace je absolutní anonymita držitele padělaného dokladu totožnosti pro bezpečnostní autority ČR, které velmi obtížně identifikují, zda takový cizinec představuje bezpečnostní hrozbu pro společnost či nikoliv. Česká republika situaci v oblasti padělaných dokladů vnímala i na úrovni Bezpečnostní rady státu a reagovala na tento atribut nelegální migrace vytvořením „Národního centra pro kontrolu dokladů“. „V otázce zneužívání dokladů jsme diskutovali jak o prodeji platných dokladů některými občany České republiky, tak o fenoménu padělání a pozměňování listin, které nese znaky trestné činnosti a samozřejmě napomáhá například extremismu, terorismu a dalším jevům,“ uvedl po jednání Bezpečnostní rady státu Milan Chovanec.⁷⁴

⁷³ Tabulka 1 – Počet odhalených neregulérních průkazů totožnosti občana Rumunska (PTO ROU) v rámci ČR. Zdroj dat - Národní centrum pro kontrolu dokladů, Ředitelství služby cizinecké policie Praha.

⁷⁴ PARLAMENTNÍ LISTY. *Falešné pasy, radikalizování uprchlíků v Řecku, velké útoky jako v Paříži. Z Europolu přišla varovná zpráva.* [online]. [cit. 2016-11-16]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Falesne-pasy-radikalizovani-uprchliku-v-Recku-velke-utoky-jako-v-Parizi-Z-Europolu-prisla-varovna-zprava-450846>.

Tabulka 1.: Počet odhalených neregulérních průkazů totožnosti občana Rumunska (PTO ROU) v rámci ČR

KŘP OCP 2016	Počet PTO ROU 2016	Počet PTO ROU 2015
Hlavní město Praha	85	41
Jihočeský kraj	40	2
Jihomoravský kraj	18	11
Karlovarský kraj	5	5
Kraj Vysočina	19	1
Královéhradecký kraj	37	0
Liberecký kraj	19	1
Moravskoslezský kraj	8	0
Olomoucký kraj	21	1
Pardubický kraj	41	14
Plzeňský kraj	64	21
Středočeský kraj	83	1
Ústecký kraj	16	1
Zlínský kraj	25	8
CELKEM	481	107

Zdroj: Národní centrum pro kontrolu dokladů, Ředitelství služby cizinecké policie

4 TRESTNĚ PRÁVNÍ INSTITUTY NELEGÁLNÍ MIGRACE

V této kapitole a v jednotlivých podkapitolách se věnuji vybraným trestně právním institutům, resp. rozboru základních skutkových podstat⁷⁵ vybraných trestných činů, které jsou součástí právního řádu ČR (hmotně právní sféra trestního práva). Tyto instituty jsou prostředky, kterými OČTŘ řeší protiprávní jednání, které svým charakterem a povahou dosahují nejvyššího stupně společenské škodlivosti. Jejich funkcí je potírání nelegální migrace v jejich různých podobách. Ačkoliv je samotný nelegální pobyt cizince na území ČR z pohledu cizineckého práva prvotně vnímán jako správní delikt resp. jako přestupek⁷⁶ může být jednání cizince za naplnění určitých podmínek trestným činem např. Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání⁷⁷, nebo Padělání a pozměnění veřejné listiny⁷⁸, avšak do trestně-právní oblasti především spadá jednání, které nelegální migraci umožňuje a organizuje.

Pro lepší orientaci v této kapitole je vhodné v úvodu vymezit pojem cizinec. *„Cizincem se podle zákonné definice ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, a to včetně občana Evropské unie. Za cizince tak jsou považovány osoby s jiným než českým občanstvím, včetně osob s více občanstvími, z nichž ani jedno není české a rovněž tak i osoby bez státního občanství. Cizinec má právo pobývat na našem území, pokud splňuje zákonem stanovené podmínky. V takovém případě se hovoří o legálním pobytu.“⁷⁹*

4.1 Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice

Skutková podstata tohoto trestného činu je kontextuální reakcí české legislativy na normy EU. Do trestního práva byla zapracovaná novelizací č. 178/2007 trestního zákona č. 140/2007Sb., ustanovením § 171a, kterým byla do českého právního řádu transponována

⁷⁵ Základní SPTČ je základní popis jeho okolností. Bývá obsažena na začátku příslušného ustanovení trestního zákona, obvykle v prvním odstavci příslušného paragrafu nebo v prvním paragrafu, je-li popis trestného činu rozdělen do několika paragrafů.

⁷⁶ Viz. Hlava X, ust. § 118 a následující zákona č. 326/1999 Sb. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

⁷⁷ Ustanovení § 337 odst. 1 písm. b) TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁷⁸ Ustanovení § 348 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁷⁹ HRADEČNÁ, P. *Řešení otázek neoprávněného pobytu cizinců: situace v ČR a ve vybraných evropských zemích*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-869-7.

Směrnice Rady č. 2002/90/ES, a Rámcové rozhodnutí Rady č. 2002/946/SVV⁸⁰ a 2002/629/SVV⁸¹. Struktura základní skutkové podstaty zůstala v původní formě, pouze došlo k vyjmutí trestní sankce - peněžitého trestu.⁸² Základní skutková podstata § 340, odst. 1 TrZ zní: „*Kdo pro jiného organizuje nedovolené překročení státní hranice nebo jinému umožní či mu pomáhá nedovoleně překročit státní hranici nebo jinému po nedovoleném překročení státní hranice umožní či mu pomáhá přepravit se přes území České republiky nebo takové přepravení organizuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*“

Svojí konstrukcí se jedná o složitou skutkovou podstatu s alternativně stanovenými znaky, tedy ze strany pachatele, resp. jeho konání či opomenutí (objektivní stránka trestného činu) musí dojít alespoň k naplnění jednoho zákonem stanoveného typu jednání, které je uvedeno v charakteristice předmětného ustanovení.

Z hlediska rozboru tohoto trestněprávního institutu je objektem „*zájem státu na kontrole osob, které překračují jeho státní hranici*“⁸³. Podstata celospolečenského zájmu je eliminace nelegálního přistěhovalectví, a ochrana společnosti před protiprávním jednáním – „*převaděčstvím*“, které pachatelům zpravidla zajišťuje vysoké zisky. Nepřehlédnutelným faktem této trestné činnosti je riziko újmy na životě a zdraví, kterému jsou převáděné osoby s ohledem na způsob a podmínky přepravy nezřídka vystaveny.

Objektivní stránka nespočívá v jednání cizince usilujícího nedovoleně vstoupit na území ČR resp. překročit státní hranici, ale v jednání subjektu, který cíleně zajišťuje nebo se podílí na ilegální migraci tedy buď, organizuje, pomáhá či umožňuje jinému nedovolené překročení státní hranice, anebo mu umožňuje nebo pomáhá jinému po již nedovoleném překročení státní hranice se přepravit se přes území ČR. Jednání pachatele je vyjádřeno v pojetí dvojího typu účastenství, organizátorství a pomoci „*organizuje a umožní, pomáhá*“⁸⁴. Pojem „*umožní*“ je v podstatě totožný s pomocí, jež spočívá v odstranění překážek pro spáchání trestného činu, např. v obstarání dopravního prostředku, jeho přistavení v blízkosti hranic, realizace

⁸⁰ Rozhodnutí Rady 2002/946/SVV, ze dne 28. listopadu 2002, o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nedovolenému vstupu, tranzitu a pobytu. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2002, L 328/1.

⁸¹ Rámcové rozhodnutí Rady č. 2002/629/SVV, o boji proti obchodování s lidmi, ze dne 19. 7. 2002. V roce 2011 bylo nahrazeno novou směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí ze dne 5. listopadu 2011.

⁸² Srovnej ust. § 171a zák. č. 160/1961Sb., a ust. § 340 zák. č. 40/2009 Sb.

⁸³ RIZMAN, S. § 341 [Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3219. ISBN 978-80-7400-428-5.

⁸⁴ Viz § 24 odst. 1 písm. a), c) TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

přepravy, poskytnutím rady, slibu poskytnout pomoc osobě při jejím dalším tranzitu přes území. Zákon výslovně k naplnění trestnosti nevyžaduje, aby osoba, pro kterou je nedovolené překročení státní hranice organizováno tuto hranici překročila.⁸⁵ „Pod pojmem „umožní“ ve smyslu § 340 odst. 1 trestního zákoníku, se rozumí jednání, které má charakter pomoci, ať již opomenutím nebo konáním (odstraněním překážek).“⁸⁶

Trestně odpovědným pachatelem - subjektem může být deliktně způsobitelná fyzická osoba⁸⁷ rovněž tak právnická osoba⁸⁸.

Pro vyvození trestně právní odpovědnosti spojené s trestně právními důsledky zákon kvalifikuje subjektivní stránku jako úmyslné (doložní) zavinění, v nevyjádřené formě⁸⁹ v rovině přímé⁹⁰ i nepřímé⁹¹., tedy postačí tzv. eventuální úmysl, tzn., že pachatel znal důsledky svého počínání: „...jím padělané, resp. pozměněné osobní doklady předal do dispozice třetím osobám s vědomím, že tyto budou užívány jako doklady řádně vydané příslušnými orgány veřejné moci, nepochybně musel být srozuměn rovněž s eventualitou, že tímto jinému napomáhá (usnadňuje) - tedy ve smyslu § 340 odst. 1 trestního zákoníku umožňuje - nedovoleně překročit státní hranici, přičemž je evidentní, že nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla takovému následku, který si představoval jako možný, zabránit.“⁹²

Podstatným aspektem této skutkové podstaty trestného činu je akt nedovoleného překročení státní hranice. Charakteristice nedovoleného překročení státní hranice se samostatně věnuji v kapitole č. 5.1 v souvislosti s aplikační problematikou hmotně právní kvalifikace v rámci objasňování skutků OČTŘ.

⁸⁵ JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 1. vyd., podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6, s. 416.

⁸⁶ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. 6 Tdo 1560/2012 - 136*.

⁸⁷ Viz. ust. § 22, § 23, § 25, § 26 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁸⁸ Viz. ust. § 7 zák. č. 418/2011 Sb. Česko, Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 146.

⁸⁹ Viz. ust. § 13 odst. 2 a ust. § 15 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁹⁰ § 15, odst. 1, písm. a) TrZ, Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁹¹ § 15 odst. 1, písm. b) TrZ, Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁹² NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. 6 TDo 1560/2012 - 136*.

4.2 Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky

V souvislosti se vstupem naší republiky do EU implementovala ČR v roce 2007 v kontextu s unijní legislativou (rozhodnutím Rady 2002/946/SVV, o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nedovolenému vstupu, tranzitu a pobytu a směrnice Rady Evropské unie č. 2002/90/ES ze dne 28. 11. 2002, která definuje napomáhání k nepovolenému vstupu, přechodu, pobytu), do svého právního řádu institut Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky - § 171d trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to konkrétně tehdejší novelizací č. 178/2007 Sb. Až na dílčí zpřísnění trestní sankce byla SPTČ ponechána i v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník účinném od 1. ledna 2010 v původní podobě⁹³.

Ustanovení základní SPTČ § 341 odst. 1 zní: „*Kdo v úmyslu získat neoprávněný majetkový nebo jiný prospěch pomáhá jinému k neoprávněnému pobytu na území České republiky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*“

Objektem, tedy zájmem chráněným trestním právem je „*zájem státu na kontrole osob, které překračují jeho státní hranici a pobývají na území republiky*“⁹⁴. Aplikace tohoto trestněprávního institutu je možná pouze u skutků, kterými je napomáháno neoprávněnému pobytu cizincům, kteří nejsou občany EU.

Objektivní stránka byla zákonodárcem definována jako účastenství ve formě pomoci⁹⁵. Jde tedy pouze o jednání – napomáhání, přímo ze strany pachatele, nikoli účastníka. Akt pomoci ve vztahu k této SPTČ lze pak rozčlenit na **a)** fyzickou [spočívá např. v obstarání svatebních náležitostí, v asistenci při administrativních úkonech na úřadech či zajištění vyhotovení dokladů] a **b)** psychickou [spočívající např. v poskytnutí rady, slibem nebo utvrzením, že bude pachatel nápomocný při administrativní komunikaci atp.].

Pachatelem (subjektem) může být fyzická osoba⁹⁶, rovněž tak osoba právnická⁹⁷. Osoba, resp. cizinec, kterému bylo ze strany pachatele (subjektu) napomáháno k neoprávněnému pobytu, je pro OČTŘ v procesním postavení toliko svědka. Řešení jeho neoprávněného

⁹³ Srovnej ust. § 171d zák. č. 140/1961 Sb. S ust. § 341 zák. č. 40/2009 Sb.

⁹⁴ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 20. 08. 2014, sp. zn.. 8 Tdo 902/2014 – 33.* [ŠÁMAL P., F. PÚRY a S. RIZMAN. *Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6., doplněné a přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 2940].

⁹⁵ Ust. § 24 odst. 1, písm. c) TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁹⁶ Viz. ust. § 22, § 23, § 25, § 26 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

⁹⁷ Viz. ust. § 7 zákona č. 418/2011 Sb. Česko, Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 146.

pobytu na území republiky, spadá do gesce správního orgánu cizinecké policie⁹⁸, příp. OAMP.

Subjektivní stránka předpokládá úmyslné jednání pachatele, který tak činí s úmyslem získat pro sebe nebo i jiného neoprávněný majetkový či jiný prospěch. Forma, úmyslného zvinění tak byla konstruována cíleně, aby byly vyňaty z dosahu trestní odpovědnosti osoby jednající z principu solidarity, humanity (např. z důvodu rodinných vztahů atp.).

Např. Pavel Čížinský ve své publikaci uvádí, že: „*Postih naopak dopadá na organizátory nelegální migrace, kteří z ní kořistí (nedopustí-li se jiných trestných činů) a na další osoby, které ke svému prospěchu zneužívají skutečnost, že cizinec nemá legální pobyt a svou ziskovou aktivitou mu pomáhají v tomto stavu setrávat (např. ubytovny specializující se na ubytovávání/ ukrývání nelegálních cizinců)*“⁹⁹. Jinak řečeno trestnost jednání je vyloučena např. u lékařů poskytující zdravotní péči takovému cizinci.

„*Úmysl získat neoprávněný majetkový nebo jiný prospěch zahrnuje neoprávněné zvýhodnění pachatele, na které by jinak neměl právo*“¹⁰⁰. Není podstatné, zda jde o neoprávněný prospěch v materiální či imateriální podobě. Zákon nevyžaduje, aby takový prospěch pramenil pouze od osoby, jíž je k neoprávněnému pobytu napomáháno, ale může pocházet i od třetí osoby (např. od příbuzných cizince). Rovněž tak adresátem neoprávněného prospěchu může být buď přímo pachatel, ale i jiná osoba. Podmínkou však zůstává skutečnost neoprávněnosti prospěchu. Může se jednat např. poskytnutí sexuálních služeb, zajištění lepšího bydlení, práce, financování studia apod. K tomuto typovému znaku doplním, že formulací „...*úmyslu získat...*“, trestní zákoník stanovuje ziskový motiv pachatele nikoliv zavinění v tomto případě doložit, které je zde skrytě vyjádřené¹⁰¹.

Citací z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1625/2010 bych doplnil, že udělení pobytu cizinci v ČR nespadá pouze do sféry výlučného projevu osobnostních práv¹⁰²...„*věcí*

⁹⁸ Oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort, oddělení pobytových agend jednotlivých odborů cizinecké policie při krajských ředitelstvích Policie ČR.

⁹⁹ ČIŽINSKÝ, P. *Nový trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky*. Bulletin advokacie. 2007. č. 10, s. 46.

¹⁰⁰ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury: k 1. 8. 2011*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8, s. 1193.

¹⁰¹ Viz. ust. § 13 odst. 2 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹⁰² NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 6 Tdo 1625/2010* [ŠÁMAL P., F. PÚRY a S. RIZMAN. *Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6.*, doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1001].

obecného zájmu, jako je udělování povolení k pobytu pouze těm cizincům, kteří splňují v uvedeném směru požadavky zákona“¹⁰³.

Atribut protiprávnosti je zde stanoven v kontextuálním propojení s obcházením zákona o pobytu cizinců. Obcházení tohoto zákona se sice dopouští cizinec s cílem zajistit si povolení k pobytu (účelově uzavřeným manželstvím nebo jeho účelově učiněným souhlasným prohlášením o určení otcovství)¹⁰⁴, ale prostřednictvím osoby pachatele, který mu svým jednáním udělení pobytu zajistí. Znění nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. US 119/01 jasně stanoví, že: „Obcházení zákona spočívá ve vyloučení závazného pravidla zaměřeným použitím prostředku, který sám o sobě není zákonem zakázaný, v důsledku čehož se uvedený stav stane z hlediska pozitivního práva nenapadnutelným. Jednání in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího.“¹⁰⁵.

4.3 Padělání a pozměnění veřejné listiny

Dříve než přistoupím k rozboru vlastního znění základní skutkové podstaty tohoto trestného činu, zmíním, že se nejedná o protiprávní čin výlučně postihující nelegální migraci, ale v podstatě subsumuje mechanismus, kterým je nelegální migrace realizována. Vybrané problematice této formy nelegální migrace se dále věnuji v kapitole č. 5.3.

K lepší orientaci se nejdříve budu věnovat vymezení pojmu „veřejná listina“. Jde o termín, který nemá v českém právním řádu jednotnou definici. Veřejnou listinu jinak vymezuje např. občanský zákoník v § 567¹⁰⁶ jinak např. správní řád v ust. § 53 odst. 3¹⁰⁷. Jinak je definována speciálními právními předpisy např. notářský řád¹⁰⁸, zákon o vysokých školách¹⁰⁹ atp. Pro

¹⁰³ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 6 Tdo 1625/2010.*

¹⁰⁴ Viz. ust. § 87e odst. 1, písm. c) a § 87k odst. 1, písm. b) zák. č. 326/1999 Sb. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. US 119/01. Dostupné z: ASPI - Server h00-aspi.pcr.cz:6665. [online].

¹⁰⁶ „Veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.“ Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33.

¹⁰⁷ „Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány nebo orgány územních samosprávných celků v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními zákony prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, potvrzují i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.“ Česko, Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, Správní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 174.

¹⁰⁸ Česko. Zákon č. 358 ze dne 7. května 1992, o notářích a jejich činnosti (notářský řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 73.

účely této práce je však podstatné vymezení veřejné listiny v intencích hmotného práva trestního.

Původně až do účinnosti nového trestního zákoníku přesněji zavedením ust. § 131 TrZ¹¹⁰ termín *veřejná listina* v trestním prostředí absentoval a OČTŘ se odrážely jen od širokého spektra soudní judikatury. Tedy původní trestní zákon (zák. č. 140/1961 Sb.) v sobě takovou definici vůbec neobsahoval.

Ust. § 131 odst. 1 TrZ zní: „*Veřejnou listinou se rozumí listina vydaná soudem České republiky, jiným orgánem veřejné moci nebo jiným subjektem k tomu pověřeným či zmocněným jiným právním předpisem v mezích jeho pravomoci, potvrzující, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu nebo jiného subjektu, který listinu vydal, anebo osvědčující některou právně významnou skutečnost. Veřejnou listinou je i listina, kterou prohlašuje za veřejnou jiný právní předpis.*“

Rozborem tohoto ustanovení pochopíme, že veřejná listina musí naplňovat určité znaky: **1)** musí být vydaná oprávněným orgánem či subjektem, **2)** musí být vydaná v rámci jeho pravomoci, **3)** nařizuje, prohlašuje či jinak stanovuje právně významnou skutečnost. Zde doplním, že pokud byla listina vydaná orgánem nad rámec jeho pravomoci, nejedná se o veřejnou listinu.¹¹¹ Další část tohoto ustanovení pak veřejnou listinu charakterizuje odkazem na jiný právní předpis, který ji za veřejnou prohlašuje (např. výpisy a opisy rejstříku trestů, výpisy z katastrálního úřadu, notářské zápisy atp.). Ustanovení § 131, odst. 2 TrZ¹¹² pak odkazem na § 348 TrZ¹¹³ chrání cizozemské listiny vydané v působnosti a pravomoci autorit, a které jsou svým charakterem identické s listinou, o níž trestní zákoník pojednává v odst. 1, pokud mají v souladu s mezinárodní smlouvou účinky i na území ČR (např. cizozemské oddací listy, cestovní doklady, řidičské průkazy, povolení k pobytu, rejstříky trestů cizích států atp.).

¹⁰⁹ Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39.

¹¹⁰ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹¹¹ GRIVNA, T. § 131 [Veřejná listina]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1382. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹¹² Ust. § 131 odst. 2 TrZ „*Ochrana podle § 348 se poskytuje i veřejné listině vydané orgánem veřejné moci nebo jiným k tomu zmocněným subjektem cizího státu nebo orgánem mezinárodní organizace, pokud má podle mezinárodní smlouvy účinky na území České republiky.*“ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹¹³ Trestný čin Padělání a pozměnění veřejné listiny - § 348 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

Nyní ke zmiňovanému trestnému činu (§ 348 TrZ). Jedná se o složitou alternativní SPTČ, obsahující jednotlivé formy jednání, přičemž k vyvození trestní odpovědnosti pachatele postačí naplnění jedné z definovaných alternativ.

Základní SPTČ zní *“Kdo padělá veřejnou listinu nebo podstatně změní její obsah v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo takovou listinu užije jako pravou,*

kdo takovou listinu opatří sobě nebo jinému nebo ji přechovává v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo

kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění veřejné listiny,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.”¹¹⁴.

Objekt, tedy zájem státu je garance vydávání a disponování jen pravými listinami, které zaručují jejich držitelům práva a oprávněné zájmy, které těmito listinami prokazují. Dále je zde významným aspektem ochrana funkce a kompetence stáních subjektů, které veřejné listiny vydávají.

Objektivní stránka je konstrukčně členěna na I, II a III lineu¹¹⁵. Níže jsou stručně rozebrány konkrétní formy jednání pachatele.

I. Alinea

„padělá“ – rozumí se jím zhotovení celkového padělku. Nevyžaduje se, aby obsahově padělaná listina korespondovala s originálem, avšak svým charakterem by měla vyvolat dojem listiny pravé. Úroveň kvality padělané listiny není rozhodující.

„podstatně změní její obsah“ – reálná data v listině jsou doplněna, odstraněna, příp. změněna (např. jde o výměnu fotografie, změnu identifikačních údajů osoby, pozměnění termínu validity atd.). Způsob provedení změny obsahu není podstatný. Rozhodující je, že v důsledku takového jednání byly zfalšovány data, kterými originální listina osvědčuje určitou skutečnost. *„Neověřená kopie veřejné listiny není veřejnou listinou ve smyslu § 348 odst. 1. Podstatná změna obsahu takové kopie bez ověření příslušným orgánem není proto trestným činem padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348.”¹¹⁶*

II. Alinea

¹¹⁴ Ust. § 348 odst. 1 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹¹⁵ *Alinea* - je nečíslovaný odstavec. Je to odsazený, na novém řádku začínající text odstavce v právním předpisu, vlastně "odstavec v odstavci". Jde o poměrně málo rozšířenou legislativní techniku, která doznala použití pouze v trestním zákoně.

¹¹⁶ RIZMAN, S. § 348 [Padělání a pozměnění veřejné listiny]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3255. ISBN 978-80-7400-428-5.

„opatří sobě nebo jinému“ – takové jednání v sobě zahrnuje např. koupi, výměnu, darování, krádež atd. Pachatel pro sebe nebo jiného zajistí listinu jinak než paděláním nebo pozměněním.

„přechovává“ – „je jakýkoli způsob držení takové listiny.“¹¹⁷ K vyvození trestní odpovědnosti není rozhodující způsob držení, ale fakt držení padělané či pozměněné listiny (pachatel ji má u sebe v bytě, při sobě, nebo schovanou u známého, ukrytou ve vozidle apod. Doba, po kterou pachatel takovou listinu přechovával, není rozhodující.

Rozhodujícím aspektem, který alinea I a II vyžaduje, je skutečnost, že pachatel nebo jiná osoba měla v úmyslu padělanou či pozměněnou listinu užít jako listinu pravou, přitom není rozhodující, jestli měl falzum užít sám pachatel nebo někdo jiný.

III. Alinea

„vyrobí“ – jde o činnost, proces, kterým je padělek, nebo např. nástroj nebo jeho část k paděláním zhotovena.

„nabízí“ – pachatel účelně vytváří prostor pro jiného možnost obstarání si padělku či pozměněné listiny. Nabídka může být verbální i konkludentní¹¹⁸ a může směřovat ke koupi, darování, k přenechání nebo zapůjčení apod.

„prodá“ - „Prodej je převedení věci na jiného za dohodnutou protihodnotu.“¹¹⁹

„zprostředkuje“ - Pachatel svým jednáním iniciuje zkontaktování zainteresovaných osob do protiprávního jednání.

„jinak zpřístupní“ – pod tento akt jednání spadají ostatní, výše nevyjádřené formy dosažitelnosti padělané či pozměněné listiny (např. na internetu).

„sobě nebo jinému opatří nebo přechovává“ viz. alinea č. II.

Jednání charakterizované ve třetí alinee se obecně týká k zajištění si prostředku, kterým lze listinu padělat nebo pozměnit.

Pokud tento trestněprávní institut budeme analyzovat ve vztahu k nelegální migraci, můžeme jej v podstatě kategorizovat do dvou rovin pachatelství. První z nich spočívá v jednání migrantů řekněme tzv. „koncových uživatelů“, kteří usilují o nelegální vstup do ČR nebo o zajištění neoprávněného pobytu v ČR, nebo se jedná již o nelegálně pobývajících či nelegálně pracujících cizince na území republiky. V těchto případech cizinci svoji zdánlivou legalitu oprávněnosti ke vstupu, k pobytu, k výkonu práce, nebo k podnikání realizují tak, že

¹¹⁷ RIZMAN, S. § 348 [Padělaní a pozměnění veřejné listiny]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3255. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹¹⁸ *Konkludentní projev* – je neverbální projev vůle osoby např. kývnutím hlavy, nevyjádřením protestu, neverbální pobídkou, naznačením mlčky, gesto rukou, atp.

¹¹⁹ RIZMAN, S. § 348 [Padělaní a pozměnění veřejné listiny]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3255. ISBN 978-80-7400-428-5.

k prokázání této skutečnosti užijí (např. v řízení o udělení k pobytu, při pobytové kontrole¹²⁰, u ubytovatele atd.) padělané či pozměněné doklady. Tím se cizinec dopouští trestného činu dle § 348 odst. 1 alinea I. TrZ, neboť takovou listinu minimálně užil jako pravou, pokud ji nebo další v takovém úmyslu nepřechovává (viz. alinea II. téhož ustanovení).

Ve druhé kategorii jsou pachatelé (cizinci či občané ČR), kteří padělky či pozměněné listiny pro jiné zhotovují, opatřují, přechovávají nebo jsou jakkoliv zapojeni do výroby a distribuce takových listin. Osoby spadající do této kategorie se v souvislosti tímto jednáním mohou rovněž dopouštět jednočinného souběhu např. s trestným činem napomáhání k neoprávněnému pobytu (§ 341 TrZ) nebo umožnění a organizování nedovoleného překročení státní hranice (§ 340 TrZ).

4.4 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Pokud nahlédneme do celkové obsahové charakteristiky ustanovení tohoto trestného činu (§ 337 TrZ), zjistíme, že nositelem tematiky nelegální migrace je konkrétně ustanovení uvedené v odst. 1 písm. b), které řeší nelegální migraci v linii porušování pobytového režimu. Toto ustanovení zní: *„Kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že se zdržuje na území České republiky, ačkoli mu byl uložen trest vyhoštění nebo bylo rozhodnuto o jeho správním vyhoštění, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“*¹²¹

Z hlediska rozboru citovaného ustanovení trestního zákoníku jde o základní, složitou, alternativní konstrukci SPTČ.

Z rozboru této SPTČ vyplývá, že objektem, tedy zájmem chráněným trestním právem je „zájem na řádném výkonu rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci“.¹²² Podstatou chráněného celospolečenského zájmu je respektování a plnění výkonu pravomocných rozhodnutí, které jsou výsledkem rozhodovací praxe nejen správních orgánů, ale i soudů¹²³.

Objektivní stránka v sobě zahrnuje alternativy jednání: „zmaří“ nebo „podstatně ztěžuje“. Pro obě formy jednání je totožným atributem nerespektování příp. znemožnění výkonu uloženého pravomocného resp. vykonatelného: **a)** rozhodnutí správního orgánu cizinecké

¹²⁰ Česko, Policejní prezidium. *Pokyn policejního prezidenta č. 268, ze dne 31. prosince 2015, o pobytové kontrole.*

¹²¹ Ust. § 337 odst. 1 písm. b) - Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹²² ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře., s. 3191. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹²³ Viz. § 119 zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a § 80 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

policie¹²⁴ o správním vyhoštění¹²⁵ cizince z území republiky, nebo **b)** trestu vyhoštění¹²⁶ uloženého soudem České republiky, pachatel (cizinec) různorodým způsobem, svým jednáním, znemožňuje výkon jemu uloženého rozhodnutí (např. ukrývá se a neopustí území, uzavře účelový sňatek, učiní účelové souhlasné prohlášení o otcovství, pobývá nadále na území pod falešnou identitou atp.). *„Zmařit výkon trestu znamená dosáhnout stav, kdy trest není vykonáván. Trestem se zde míní jakýkoli druh trestu, nikoli jen trest odnětí svobody. K samotnému zmaření výkonu trestu nebo účelu trestu nemusí dojít, stačí, že pachatel jedná s cílem výkon trestu nebo účel trestu zmařit.“*¹²⁷

Subjektem ve vztahu k tomuto ustanovení může být toliko ten, komu byl uložen trest vyhoštění nebo rozhodnutí o správním vyhoštění.

Subjektivní stránku – zavinění trestní zákoník vymezuje výlučně úmyslné linii (úmysl přímý i nepřímý)¹²⁸.

¹²⁴ Viz. ust. § 164 odst. 1 písm. i) zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců: „*Odbor cizinecké policie rozhoduje o správním vyhoštění cizinců, o uložení povinnosti opustit území (§ 50a), o uložení zvláštního opatření za účelem vycestování (§ 123b).*“

¹²⁵ Viz. ust. § 118 odst. 1 zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců „*Správním vyhoštěním se rozumí ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby k vycestování z území a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie.*“ Správní vyhoštění se vztahuje i na občany EU (odst. 2) Správní vyhoštění upravují §§ 118 až 123 zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců.

¹²⁶ Viz. ust. § 80 TrZ – Vyhoštění. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹²⁷ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení dne 18. prosince 2014, sp. zn. 4 Tdo 1585/2014.*

¹²⁸ Viz. § 15 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

5 ASPEKTY NELEGÁLNÍ MIGRACE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

V rámci procesu objasňování jakékoli formy nelegální migrace OČTŘ¹²⁹ se musí vypořádat jak v hmotě právní, tak i v procesně právní rovině se složitou normativní problematikou, která je s ohledem na nutnost zachování eurokonformního vztahu právních předpisů EU a ČR, vysoce specifická. Jsou to tedy nejen požadavky na zachování konzistentního souladu unijního a vnitrostátního práva ČR, které v některých situacích nejsou či v minulosti nebyly korespondující (např. výklad povahy správního vyhoštění), ale i např. absence vnitrostátní úpravy vztahů právních norem (např. oblast trestního a správního práva, příp. trestního a cizineckého práva). Smyslem této kapitoly včetně podkapitol je deskripce vybrané problematiky související s objasňováním nelegální migrace a jejich případné řešení.

5.1 Hmotně právní kvalifikace § 340 trestního zákoníku

Pokud bychom se vrátili zpět k vlastnímu znění ust. § 340 TrZ, mohlo by se prvotně zdát, že SPTČ je v zákoně jednoznačně vymezena a aplikační proces na jednotlivé spáchané skutky ze strany OČTŘ nepředstavuje, resp. v minulosti nepředstavoval žádné úskalí. Přesto při objasňování této trestné činnosti došlo krátce po účinnosti nového trestního zákoníku¹³⁰ k odlišnému výkladovému postoji mezi Policií ČR a státním zastupitelstvím. Epicentrem rozporu byly trestnost skutků spáchaných na vnitřní hranici resp. přes vnitřní hranici sousedících členských států Schengenu vztahující se k termínu „nedovolené překročení státní hranice“. Komentář ke zmiňovanému ustanovení SPTČ totiž konstatuje že: „Za nedovolené překročení hranic se považuje jejich překročení mimo hraniční přechod, jejich překročení na hraničním přechodu v jiné než stanovené provozní době nebo překročení v rozporu s účelem hraničního přechodu, úmyslné vyhnutí se kontrole na hraničním přechodu (§ 3 zák. č. 216/2002 Sb.). S ohledem na náš vstup do Schengenského prostoru toto ustanovení platí pouze u tzv. vnějších hranic vzdušného typu a při případném dočasném zavedení kontrol na vnitřních hranicích. Jinak se na vnitřních hranicích neprovádí

¹²⁹ Viz. ust. § 12 odst. 1 až 5 TrŘ. Česko. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66.

¹³⁰ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

*ochrana a lze je překračovat na kterémkoli místě.*¹³¹ V podstatě stejný obsah komentáře lze najít i v jiném publikování trestního zákoníku¹³²

Postoj státního zastupitelství vycházel z citovaného pramenu, avšak tato interpretace pak garantovala absolutní beztrestnost skutků páchaných na vnitřních hranicích, s čímž zase nesouhlasila Policie ČR.

Výsledkem názorové kolize bylo vyhotovení právního stanoviska katedrou trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (sp. zn. 1 SL 741/2010)¹³³, které bylo ze strany Policie ČR, již v roce 2010 z tohoto důvodu vyžádáno. V roce 2015, kdy byla ČR byť jen částečně zasažena migrační vlnou, došlo při řešení výše popsaných skutků ke stejné situaci mezi Policií ČR a státním zastupitelstvím. Na vzniklou situaci tehdy reagovalo Nejvyšší státní zastupitelství vydáním právního stanoviska, ke sjednocení výkladu k ust. § 340 TrZ¹³⁴, které mimo jiné vychází ze zmiňovaného stanoviska Masarykovy univerzity a ve svém obsahu se do hloubky věnuje analýze dané problematiky v kontextu s vnitrostátními i mezinárodními právními normami.

K řešené problematice uvádím, že rovněž Nejvyšší státní zastupitelství ve svém právním stanovisku uzavírá danou otázku sdělením, že nedovolenost překročení státní hranice nelze zužovat pouze na „vnější hranici“, tudíž *„Rozlišování tzv. „vnitřní a vnější státní hranice“ pro účely Schengenského prostoru se nijak nedotýká pojmu „státní hranice“ v § 340 trestního zákoníku a tudíž neomezuje jeho aplikaci jen na tzv. „vnější hranici“.*¹³⁵

K aplikační praxi ustanovení § 340 TrZ bych zde chtěl zmínit, že se v minulosti vyskytla i jiná problematika, se kterou se OČTR musely vypořádat. Jednalo se o vyřešení otázky nedovoleného překročení státní hranice ve vztahu ke znaku objektivní stránky SPTČ § 340, kterým bylo místo spáchání skutku. V praxi se jednalo o případy převaděčství přes státní hranice jiných států, tedy mimo státní hranice ČR.

¹³¹ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře., s. 3215. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹³² Např. JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 1. vyd. podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009, s. 416. ISBN 978-80-87212-22-6.

¹³³ MASARYKOVA UNIVERSITA. Katedra trestního práva. *Právní posouzení trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku*. Brno, 2010.

¹³⁴ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k výkladu trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku*. sp. zn. 1 SL 724/2015.

¹³⁵ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k výkladu trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku*. sp. zn. 1 SL 724/2015, s. 11.

Řešení tohoto problému se věnuje Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2007, sp. zn. 11 Tdo 938/2007. I když jde o rozsudek z doby účinnosti původního trestního zákona¹³⁶, který se ještě vztahuje k ust. § 171a, (což je legislativní předchůdce současného ust. § 340 TrZ), zcela jasně vymezuje jeho přípustnost aplikace. „*Zákonným znakem trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1 tr. zák.*), který spočívá ve slovním spojení „*státní hranice*“, je třeba rozumět pouze státní hranici České republiky se sousedními státy, nikoliv jakoukoli státní hranici mezi kterýmikoli jinými státy. Znak trestného činu podle § 171a odst. 1 tr. zák. „*umožní nebo pomáhá jinému překročit státní hranici*“ je naplněn i v případě, kdy pachatel dopraví osobu, která již dříve nedovoleně překročila státní hranici České republiky, dále do vnitrozemí sousedních států nebo do dalších zemí, za předpokladu, že přislíbí tuto pomoc před jejím překročením státní hranice České republiky.“¹³⁷ Na tuto judikaturu se mimo jiné odkazuje např. Nejvyšší soud ve svém usnesení sp. zn. 11 Tdo 297/2009, ze dne 20. dubna 2010.

5.2 Vybrané aspekty § 341 trestního zákoníku

5.2.1 Trestnost účastenství účelových sňatků

Objasňování fiktivních sňatků a účelových prohlášení o otcovství, jako formy nelegální migrace v ČR, která byla v důsledku vývoje migračních trendů zařazena do právního řádu ČR jako činnost trestná¹³⁸, je rovněž nositelem problematiky, jenž za dobu své existence prošla procesem ustálení jeho možnosti uplatnění.

V této podkapitole bych pojednal o problematice, se kterou se musely v rámci procesního řízení při objasňování účelových sňatků a určení otcovství OČTŘ vypořádat. Mezi tuto, v minulosti řešenou problematiku se také řadí otázka stanovení trestnosti účastenství tedy vymezení okamžiku, kterým nastane naplnění jeho objektivní stránky, tedy kdy je tento trestný čin dokonán. Okamžikem uzavření fiktivního sňatku nebo fiktivním souhlasným prohlášením o určení otcovství? Nebo dnem nabytí právní moci rozhodnutí o povolení pobytu cizince na území ČR? Nebo až pravomocným rozhodnutím, kterým správní orgán rozhodl o obcházení ZoPC, kterého se cizinec dopustil?

V intencích trestního zákoníku má jednání pachatele charakter účastenství – pomoci (napomáhání) dle § 24 odst. 1 písm. c) TrZ, která se pro naplnění znaků SPTČ trestného

¹³⁶ Česko. Zákon č. 140 ze dne 29. listopadu 1961, trestní zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 65.

¹³⁷ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 12. 10. 2007, sp. zn. 11 Tdo 938/2007.*

¹³⁸ Viz podkapitola 3.3.1 – Účelové sňatky, 3.3.2 - Účelové určení otcovství a podkapitola 4.2 - Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky.

činu napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky, vztahuje i na jednotlivé kroky pachatele. Napomáhání lze definovat jako jednání pachatele, u nějž nemusí nutně dojít ke zrealizování veškerých zamýšlených kroků, Je naprosto postačující, že napomáhání byť částečně uskutečnil. K vyvození trestní odpovědnosti pachatele nemusí daný skutek nutně dospět až do fáze, získání (povolení či prodloužení) pobytu cizince viz. Usnesení Nejvyššího soudu 4 Tdo 970/2013-20 „Vzhledem k tomu, že se jedná o pomoc při získání povolení, musí být nutně čin obviněného spáchán dříve, než je případně povolení, byť neoprávněně, vydáno. Obviněný, bez ohledu na další kroky cizinky a jejich popis ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, zcela naplnil všechny znaky skutkové podstaty přečinu napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky podle § 341 odst. 1 trestního zákoníku a tedy je namístě vyslovit závěr, že obviněný tento přečin spáchal“¹³⁹. Citovaný rozsudek se týkal trestního řízení ve věci účelového souhlasného určení otcovství. Obviněný se v řízení hájil, tím, že ve své zainteresovanosti v předmětném činu spatřuje jednání, jež lze právně kvalifikovat jen jako přípravu, která však není s ohledem na znění SPTČ dle § 341 odst. 1 TrZ trestná a v podstatě další vývojová fáze trestného činu tak mohla nastat až učiněným podáním žádosti o povolení k pobytu cizinkou.

5.2.2 Podmínka pobytu cizince v České republice, legalita pobytu, vázanost orgánů činných v trestním řízení

Tato podkapitola svojí podstatou navazuje na předchozí, neboť rozebírá dílčí body Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1607/2014-139, ze dne 4. března 2015, které řeší dovolání tří obviněných ve spolupachatelství, ve věci napomáhání k neoprávněnému pobytu a účasti na organizované zločinecké skupině. Vlastní dovolání obviněných obsahuje pestrout paletu námitek proti rozsudku soudu nižšího stupně, z nichž pro účely mé práce některé vyberu. Upřesním, že obvinění měli svým jednáním napomoci k neoprávněnému pobytu na území republiky cca 48 státním příslušníkům Nigérie, z nichž 23 jich vůbec nepřicestovalo do ČR. Ostatní zde po vstupu do ČR uzavřeli fiktivní sňatky. Toto je v podstatě jeden z obhajovacích argumentů obviněných, tedy: „s odkazem na skutkovou podstatu § 341 tr. zákoníku, z níž, podle dovolatele vyplývá, že tento skutek spáchá ten, kdo napomáhá osobě, která na území republiky již neoprávněně pobývá, má obviněný za to, že ve vztahu k těmto 23 osobám jim nemohl napomáhat k neoprávněnému pobytu. Příprava, pokud k ní došlo, není podle obviněného trestná.“¹⁴⁰

¹³⁹ NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení ze dne 23. 9. 2013, sp. zn. 4 Tdo 970/2013-20.

¹⁴⁰ NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1607/2014-139.

K této námitce se dovolací soud shodl s tvrzením státního zástupce, s odůvodněním, že pachatel naplní SPTČ již tím, že jeho činnost směřuje nejen k podpoře nelegálně pobývajících cizinců na území ČR, ale i k cizinci, který zatím na území ČR nevstoupil, či zde nepobývá a o takový pobyt zatím usiluje. Dále Nejvyšší soud zkonstatoval, že: „*Trestní odpovědnost pachatele se neodvíjí (ve smyslu zásady akcesority¹⁴¹, jako tomu je v případě účastenství v užším slova smyslu) od jednání cizince, resp. jeho neoprávněného pobytu na území ČR, neboť takové jednání trestní zákoník za trestný čin neoznačuje (nelze je podřadit pod žádné ustanovení jeho zvláštní části). Za jednání trestné zákon naopak označuje takové formy jednání pachatele (v daném případě dovolatele), které lze subsumovat (tj. podřadit) pod zákonný znak pomáhal jinému k neoprávněnému pobytu na území České republiky.*“¹⁴² Navíc, žádná taková podmínka, že cizinec již musí na území ČR pobývat, ve skutkové podstatě daného trestného činu konkretizována není.

K otázce vývojového stádia tohoto trestného činu Nejvyšší soud konstatuje, že povaha jednání obviněného dovozuje učinit závěr, že cizincům pomáhal ve smyslu „pomáhal jinému“¹⁴³ což je zákonným znakem této SPTČ a i když nedošlo ke vstupu cizinců na území ČR, není důvod dovozovat právní závěr, že takové jednání je možné označit za vývojové stadium trestného činu - přípravu¹⁴⁴, protože nespočívala v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3 TrZ)¹⁴⁵.

Dalším bodem obhajoby obviněných bylo tvrzení, že Nigerijci, kteří přicestovali do ČR, tak učinili se souhlasem orgánu státu, na základě vydaného vstupního víza, přičemž účelem jejich příjezdu nebylo uzavření manželství, ale turistika a studium. Jejich pobyt na území byl tedy v souladu s právními předpisy, tedy legální.

Tato argumentace není rovněž opodstatněná, neboť OČTR posuzují otázku trestní odpovědnosti osoby, která se dopustila jednání charakterizované v trestním zákoníku, tj. zda byla osobou napomáhající cizinci k neoprávněnému pobytu. Posouzení, zda jde o pobyt legální či ne (ať už se jedná o již udělený či požadovaný pobyt), který byl správním orgánem udělen na podkladě simulovaných kroků, závisí na tom, zda se pachatel uvedeného

¹⁴¹ Akcesorita – je to závislost trestní odpovědnosti účastníka (organizátora, návodce, pomocníka) na trestní odpovědnosti hlavního pachatele trestného činu.

¹⁴² NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1607/2014-139.

¹⁴³ Ust. § 341 odst. 1 trestní zákoník. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009, částka 11.

¹⁴⁴ Ust. § 20 trestního zákoníku. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009, částka 11.

¹⁴⁵ Zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

trestného činu dopustil či nikoliv. K tomuto státní zástupce správně argumentoval, že „samotný zákon upravující podmínky pobytu cizinců na území ČR, tj. zák. č. 326/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů¹⁴⁶, v ustanovení § 87 I odst. 1 písm. c) umožňuje zrušení povolení k trvalému pobytu cizince též tehdy, pokud se dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k trvalému pobytu, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství.¹⁴⁷

5.2.3 Aspekt neoprávněného prospěchu

Zásadní záležitostí při objasňování nelegální migrace resp. usvědčení a postihnutí pachatelů účelových sňatků (fiktivních manželů/manželek) a otcovství (fiktivních otců/matek) je rovněž nezbytné prokázání neoprávněného prospěchu. K naplnění SPTČ ve smyslu ustanovení § 341 není podmínkou, aby jej pachatel nutně získal, ale postačí zjištěné jednání pachatele jej v úmyslu činem získat. Zásada materiální pravdy¹⁴⁸ vychází v reálném zjištění skutkového stavu věci, o kterém již není pochyb, a který zakládá aspekty vztahující se na kvalitu skutkových zjištění, k předmětu a k rozsahu dokazování. Skutkový stav zjištění získání neoprávněného prospěchu tedy nelze dovodit jen v rovině domněnek a úvah ze strany OČTŘ, ale, musí být řádně a relevantně prokázán. V případě absence možnosti prokázat tento obligatorní znak dané SPTČ nelze logicky u takových skutků vyvozovat trestní odpovědnost spojenou s trestněprávními důsledky¹⁴⁹.

K této problematice pro zajímavost zmíním, jak se s otázkou kvalifikace neoprávněného prospěchu například vypořádal ve svém Usnesení Nejvyšší soud (sp. zn. 3 Tdo 23/2016-25). Níže uvedený případ ilustruje jednak vyvíňující argumentaci pachatelky na jedné straně a rovněž protiargumentaci Nejvyššího soudu, v jakém způsobu a fázi jednání a stavu věci lze již spatřovat naplnění zákonného znaku SPTČ § 341 TrZ „neoprávněný prospěch“.

Projednávaný trestný čin spočíval v tom, že dovolatelka na matričním úřadu, po předchozí domluvě s občanem ČR, vědomě v zjištěném úmyslu, ačkoli věděla, že občan ČR není biologickým otcem dítěte, učinili účelové souhlasné prohlášení rodičů (tehdy ve smyslu

¹⁴⁶ Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁴⁷ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 4. 3. 2015 sp. zn. 6 Tdo 1607/2014-139*.

¹⁴⁸ Viz. § 2 odst. 5 TrŘ. Česko. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66.

¹⁴⁹ Srovnej ust. § 13, § 14, § 16 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

zákona o rodině)¹⁵⁰ a v rozporu s realitou uvedla, že otcem jejího dítěte je občan ČR, který byl následně zapsán do rodného listu dítěte jako otec. Tímto jednáním uvedla pracovníky matriky v omyl, a způsobila vážnou újmu na právech nezletilého dítěte a neznámému biologickému otci dítěte, zakotvených v Úmluvě o právech dítěte¹⁵¹.

V dovolání se dotyčná hájila tím, že skutek byl nesprávně posouzen jako přečin podle § 341 odst. 1 TrZ, neboť ve svém jednání absentuje obligatorní znak SPTČ „úmyslu získat neoprávněný prospěch. *„Nejvyšší soud zde dovodil, že pokud cizinec získá povolení k trvalému pobytu na území České republiky na základě účelového prohlášení o otcovství, jde o protiprávní stav, resp. úkon, jímž se obchází zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který počítá s udělením tohoto povolení rodinnému příslušníkovi občana České republiky. Neoprávněný prospěch pro obviněnou Nejvyšší soud spatřoval již ve vzniku samotné možnosti získat v budoucnu povolení k trvalému pobytu pro svoji osobu z titulu přímého příbuzenského vztahu, (mateřství) k dítěti, které by výše popsanou nelegální cestou nabylo českého státního občanství.“¹⁵²*

5.3 Subsidiarita trestní represe § 348 trestního zákoníku

V této části své práce se zaměřím na poněkud specifickou, svojí povahou, poměrně obsáhlou problematiku, týkající se procesního postupu při potírání nelegální migrace, resp. řešení skutků týkající se padělání a pozměnění veřejné listiny, které v hmotně-právní linii ve své podstatě souběžně upravuje ZoPC a TrZ, tedy jde o kolizní stav, kdy jsou k řízení ve věci dvěma různými zákony delegovány k řešení skutku na straně jedné OČTŘ a na straně druhé správní orgány cizinecké policie ČR. Řešenou otázkou je tedy konkurence trestního a správního řízení a určení, který orgán by měl prioritně rozhodovat v meritu věci. Níže nejprve k charakteristice samotného skutku.

Jedná se o situaci, kdy se cizinec (občan státu třetí země) prokáže cizinecké policii při bytové kontrole padělaným či pozměněným dokladem totožnosti. V praxi jsou to skutky, ve kterých cizinci např. z Ukrajiny, Moldávie, prokazují svoji totožnost příslušníkům cizinecké policie celkovými padělky ID karet Rumunska. Jde tedy pouze o skutky, kdy se cizinec padělaným či pozměněným dokladem prokáže příslušníkům cizinecké policie a dále se již ničeho jiného nedopustí, resp. z celkového hlediska spáchaný skutek neobsahuje žádné

¹⁵⁰ § 52 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Česko, Zákon č. 94 ze dne ze dne 4. prosince 1963, o rodině. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53.

¹⁵¹ Úmluva o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989 (Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte). Dostupné také na www.beck-online.cz.

¹⁵² NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 3 Tdo 23/2016-25.*

další znaky a okolnosti, např. z hlediska objektivní stránky SPTČ (§ 348 odst. 1 trestního zákoníku), svým jednáním již nenaplňuje žádné jiné alternativy - aliney, např. nepřechovává u sebe jiný padělaný doklad atp.). Rovněž jde velmi často o osoby nonrecidivní¹⁵³.

Jde o to, že tuto problematiku postihuje v hmotně-právní linii jednak trestní zákoník v ust. § 348 odst. 1, alinea I. trestního řádu¹⁵⁴, která zní: „*Kdo padělá veřejnou listinu nebo podstatně změní její obsah v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo takovou listinu užije jako pravou, ...*“

Z hlediska výše popsaného skutku jde o to, že cizinec se přečinu dopustí minimálně tím, že padělaný doklad užije jako pravý, pochopitelně včetně předchozího jednání, kterým si takový doklad pro tyto účely musel někde od jiného opatřit.

Souběžně danou problematiku upravuje i zákon č. 326/1999 Sb.¹⁵⁵, o pobytu cizinců na území České republiky, a o změně některých zákonů, konkrétně v ustanovení §§ 119 odst. 1, písm. b) bod 1 a 156 odst. 1, písm. n). Tyto ustanovení jsou v tomto znění:

1) § 119 odst. 1, písm. b) bod 1- Správní vyhoštění z přechodného pobytu na území:

„Policie vydá rozhodnutí o správním vyhoštění cizince, který pobývá na území přechodně, s dobou, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území členských států Evropské unie, a zařadí cizince do informačního systému smluvních států, ...

- *písm. b) až na 5 let,*

- *bod 1. prokáže-li se cizinec při hraniční nebo pobytové kontrole dokladem, který je padělán, anebo dokladem jiné osoby jako dokladem vlastním,*¹⁵⁶ a dále

2) § 156 odst. 1, písm. n) – přestupky:

*„Cizinec se dopustí přestupku tím, že písm. n) předloží pozměněné doklady nebo doklady vystavené jiné osobě požadované podle tohoto zákona.“*¹⁵⁷

K otázce, jak v řízení (trestním i správním) Policie ČR relevantně a objektivně opírá svá tvrzení, že doklad předložený cizincem je skutečně padělaný, uvádím, že orgány Policie ČR

¹⁵³ *Recidiva* – v trestním právu jde o stav, když tentýž pachatel spáchá opětovně další trestný čin poté, co byl za předchozí pravomocně odsouzen. Není rozhodující, zda se jednalo o nedbalostní nebo úmyslný trestný čin.

¹⁵⁴ § 348 TrZ upravuje SPTČ Padělání a pozměnění veřejné listiny. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹⁵⁵ Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁵⁶ § 119 odst. 1, písm. b) bod 1 zákona č. 326/1999 Sb. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁵⁷ § 156 odst. 1, písm. n) zákona č. 326/1999 Sb. Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

dokazují takovou skutečnost „Odborným posouzením pravosti dokladu“, která vyhotovuje buď útvar cizinecké policie, konkrétně oddělení dokladů a specializovaných činností¹⁵⁸, nebo Odbory kriminalistické techniky a expertíz, či Kriminalistický ústav Praha.

Pro přehlednější orientaci nyní k pojmu „pobytová kontrola“. Tou se podle pokynu policejního prezidenta č. 268/2015, čl. 2, písm. a) pobytovou kontrolou rozumí: „kontrola pobytu cizince prováděná za účelem zjištění, zda se cizinec na území České republiky zdržuje oprávněně, zda splňuje podmínky pobytu a dodržuje povinnosti stanovené právními předpisy¹⁵⁹, včetně kontroly jiných osob za účelem zjištění, zda dodržují povinnosti stanovené právním předpisem.“¹⁶⁰

Pobytová kontrola je činností, která výlučně spadá do kompetence cizinecké policie¹⁶¹. Pokud by se cizinec prokázal padělaným dokladem např. hlídce dopravní policie či obvodního oddělení, došlo by dle mého názoru pouze k naplnění znaků SPTČ padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 trestního zákoníku. Pak by tento skutek musel být řešen čistě v trestní linii. Avšak otázkou zůstává, pokud by na místo byla přivolána hlídka cizinecké policie (což se v praxi běžně stává) a ta by na místě prováděla úkony vůči cizinci (kontrolu dokladu, oprávněnosti pobytu atp.). Tedy je pak taková činnost cizinecké policie vůči cizinci na místě rovněž pobytovou kontrolou dle citovaného závazného pokynu nebo jen poskytnutím potřebné součinnosti? Pokud ano, potom by totiž došlo rovněž k naplnění skutkové podstaty přestupu ve smyslu zákona o pobytu cizinců¹⁶².

Osobně zastávám názor, že taková činnost přivolané hlídky cizinecké policie na místě je pobytovou kontrolou, neboť citovaný pokyn policejního prezidenta ani nijak nespecifikuje

¹⁵⁸ Oddělení dokladů a specializovaných činností – je specializovaný základní útvar odborů cizinecké policie ČR, v oblasti odhalování neregulérních dokladů. Metodicky je řízeno Národním centrem pro kontrolu dokladů. Vyhodnocuje neregulérní doklady vydané jinými státy, Českou republikou, ale i např. písemnosti, které nemají povahu veřejné listiny (certifikáty, potvrzení, úřední razítka, apod.). Pro účely trestního řízení vyhotovují „Odborné vyjádření o posouzení pravosti dokladu“ ve smyslu § 105 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), či „Úřední záznam o odborném posouzení pravosti dokladu“.

¹⁵⁹ Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106., dále Česko, Zákon č. 325 ze dne 11. listopadu 1999, o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, a dále Česko, Zákon č. 221 ze dne 26. června 2003, o dočasné ochraně cizinců. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79.

¹⁶⁰ § 99 až 102, 104 a 107 zákona č. 326/1999 Sb., Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁶¹ Úkoly pobytové kontroly plní organizační články policie a) Ředitelství služby cizinecké policie, b) odbory cizinecké policie krajských ředitelství policie - viz. čl. 3, odst. 1 Pokynu policejního prezidenta č. 268/2015, o pobytové kontrole ze dne 31. prosince 2015.

¹⁶² § 156 odst. 1, písm. n) - zákona č. 326/1999 Sb., Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

konkrétní podmínky, kdy jde o pobytovou kontrolu či nikoliv. Tolik k charakteristice termínu pobytová kontrola.

V republikové praxi dochází k tomu, že se takové skutky řešily nestejným postupem a některé odbory cizinecké policie, které jsou ve své působnosti kompetentní jak k vedení správního tak i trestního řízení postupovaly následovně:

1. Skutky byly pouze řešeny v trestní rovině. Ve věci bylo konáno tzv. super-zkrácené přípravné řízení¹⁶³ a řízení bylo ukončeno vydáním odsuzujícího rozsudku.
2. Ve věci bylo souběžně zahájeno trestní i správní řízení:
 - a) Cizinci byla v režimu omezení osobní svobody (§ 27 zák. o policii) uložena bloková pokuta, dle § 156 odst. 1, písm. n) ZoPC¹⁶⁴ a v souběhu s tímto bylo zahájeno správní řízení ve věci správního vyhoštění, ve kterém bylo rozhodnuto správní vyhoštění dotyčného podle § 119 odst. 1, písm. b) bod 1 ZoPC a dále
 - b) zároveň s tím byly zahájeny úkony trestního řízení dle ust. § 158 odst. 3 TrŘ, v jehož průběhu s ohledem na již vedené správní řízení byla věc, ve standardní době trestního řízení pro prověřování¹⁶⁵, po nabytí právní moci rozhodnutí o správním vyhoštění uloženého ve smyslu § 119 odst. 1, písm. b) bod 1 ZoPC odložena dle ust. § 159a odst. 3 TrŘ ve spojení s ust. § 172 odst. 2, písm. b) TrŘ, s ohledem na subsidiaritu trestní represe (§ 12 odst. 2 trestního zákoníku).

Ohledně subsidiarity trestní represe k tomuto ustanovení mimo jiné komentář k trestnímu zákoníku¹⁶⁶ stanoví, že: „Zásada subsidiarity trestní represe, která v současném významu vychází také z myšlenek právního státu, obecně v trestním právu hmotném reflektuje dvojí přístup:

a) akcesorní, neboť trestní zákony poskytují ochranu právních statků, které jsou upraveny a do značné míry i chráněny jinými právními odvětvími, na základě odpovědnosti z porušení právních norem vyvozované (např. občanskoprávní, obchodněprávní či správní), a proto se

¹⁶³ Viz. ust. § 179a TrZ a následující. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹⁶⁴ Za tento přestupek lze uložit pokutu do 5 000 Kč. V blokovém řízení lze uložit pokutu do 3 000 Kč.

¹⁶⁵ Viz. ust. § 159 TrZ. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹⁶⁶ ŠÁMAL, P. § 12 [Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

trestní zákony nazývají akcesorními či druhotnými, neboť ochrana jimi poskytovaná je až druhotná;

*b) subsidiární, neboť trestněprávní odpovědnost i trestní postih a tím i trestní zákony se uplatňují až v případě, že odpovědnost uplatňovaná v rámci základního právního odvětví (např. občanskoprávní, obchodněprávní či správní) motivačně ani sankčně nepostačuje.*¹⁶⁷

*„...Ze zásady subsidiarity trestní represe vyplývající princip ultima ratio byl sice původně chápán spíše jako princip omezující zákonodárce v tom směru, že trestněprávní řešení je krajním prostředkem ve vztahu k ostatní delikt ní právní úpravě (správně-právní, občanskoprávní, obchodněprávní apod.), ale v současné době je v zásadě všeobecně uznáváno, že má nepochybně význam i pro interpretaci trestněprávních norem, a plyne z něho, že trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispolečenských jednání, a to podle zásady, že tam, kde postačí k regulaci prostředky správního nebo civilního práva v širším slova smyslu, jsou trestněprávní prostředky nejen nadbytečné, ale z pohledu principu právního státu také nepřijatelné.*¹⁶⁸

Orgány cizinecké policie ČR v rámci trestního řízení postupovaly v některých případech podle níže citovaných ustanovení trestního řádu, tedy po nabytí právní moci a vykonatelnosti správního rozhodnutí věc usnesením odložily ve smyslu § 159a, odst. 3 TrŘ¹⁶⁹, který zní: *„Státní zástupce nebo policejní orgán může před zahájením trestního stíhání usnesením odložit věc, je-li trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 písm. a) nebo b)“*¹⁷⁰, tedy s odkazem na ustanovení TrŘ - Zastavení trestního stíhání - § 172 odst 2, písm. b) TrŘ, které zní: *„Státní zástupce může zastavit trestní stíhání, bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech, i když nesplňují některou z podmínek uvedených v § 145 odst. 1 písm. a) zákona*

¹⁶⁷ ŠÁMAL, P. § 12 [Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 109. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁶⁸ ŠÁMAL, P. § 12 [Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe]. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 112 - 119. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁶⁹ § 159a, odst- 3 TrŘ - odložení nebo jiné vyřízení věci. Česko. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66.

¹⁷⁰ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

*o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a toto rozhodnutí lze považovat za postačující.*¹⁷¹

K vlastnímu charakteru správního vyhoštění bych zde citoval výstižnou judikaturu Nejvyššího správního soudu, který ve svém rozsudku konstatuje, že: „Správní vyhoštění nemá trestní charakter ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod po přijetí Protokolu č. 7 (čl. 1), ale je svou povahou specifickým preventivním opatřením v oblasti kontroly přistěhovalectví.“ „...„V každém případě kvalifikace určité sankce ve vnitrostátním právním řádu nemůže být sama o sobě rozhodující pro vyvození závěru o jejím trestním charakteru. Je totiž nutno brát v úvahu i další údaje a zejména povahu uložené sankce. Soud konstatuje, že zákaz pobytu na území státu nemá v členských státech Rady Evropy obecně trestní charakter. Toto opatření, které ve většině států může být rovněž přijato správním orgánem, je svou povahou specifickým preventivním opatřením v oblasti kontroly přistěhovalectví a netýká se oprávněnosti trestního obvinění proti stěžovateli ve smyslu čl. 6 odst. 1. Skutečnost, že je přijato (pozn. případně i) v rámci trestního řízení, nemůže změnit jeho preventivní podstatu. V podmínkách České republiky je v daném případě zákaz pobytu vyslovován v rámci správního řízení, a proto se v plné míře uplatní závěry Evropského soudu pro lidská práva o tom, že jde o opatření v oblasti kontroly přistěhovalectví, nikoli o trestní sankci.“¹⁷²

V celkovém kontextu se rovněž domnívám, zda by i v této předmětné věci neměla být rovněž principiálně zohledněna existence návratové směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES¹⁷³, kterou byla dána povinnost implementace jejího obsahu do vnitrostátních norem a je dána nutnost eurokonformního výkladu zákona o pobytu cizinců. Níže pro příklad cituji z analýzy Nejvyššího správního soudu k soudnímu přezkumu. „Soudní dvůr nejprve připomněl svou judikaturu ve věci *El Dridi*, podle níž musí členské státy upravit své trestněprávní předpisy v oblasti nedovoleného přistěhovalectví a neoprávněného pobytu tak, aby bylo zajištěno dodržování unijního práva. Tyto státy tedy nemohou uplatňovat trestněprávní úpravu, která by mohla ohrozit dosažení cílů návratové směrnice, a tím ji zbavit užitečného účinku. Následně vyložil ve směrnici obsažené pojmy „opatření“ a „donucovací opatření“ a dospěl k názoru, že znamenají jakýkoli postup, který účinným a přiměřeným způsobem vede k návratu dotyčné osoby. Podle Soudního dvora však uložení a výkon trestu

¹⁷¹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

¹⁷² NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD, *Rozsudek ze dne 14. 7. 2005, sp. zn. 5 Azs 94/2005-52*.

¹⁷³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2008, L 348/98.

odnětí svobody v průběhu řízení o navrácení nepřispívají k uskutečnění vyhoštění, které je cílem tohoto řízení. Takový trest tedy není „opatřením“ nebo „donucovacím opatřením“ ve smyslu směrnice.“¹⁷⁴ Podle mého názoru s odkazem na výše citované ustanovení by ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody, dotyčným cizincům, které ust. § 348 TrZ připouští, tedy aplikace represivních trestně - sankčních nástrojů, bylo v kolizi se eurokonformním principem návratové směrnice.

Návratovou směrnicí zde zmiňují především proto, že i zákon o pobytu cizinců¹⁷⁵ disponuje dle mého názoru nástroji a instituty postačujícími k zajištění sledovaného společenského cíle. Tím je zde ukončení pobytu cizince na území ČR, se stanovením doby, po kterou se cizinec nesmí na území tohoto státu vrátit za jeho jednání. Jde o ustanovení zakomponované v hlavě X. a XI¹⁷⁶. ZoPC např. §§118, 119 (správní vyhoštění z přechodného pobytu na území), § 120 (Správní vyhoštění cizince s povolením k trvalému pobytu), § 123b (Zvláštní opatření za účelem vycestování cizince z území), § 123c (Finanční záruka), § 124 (Zajištění cizince za účelem správního vyhoštění). Jistým problémem zde může být, že ne vždy cizinec prokazující se padělaným dokladem se musí nutně nacházet v situaci, kdy na území ČR pobývá neoprávněně (např. cizinci na padělané doklady v ČR jen nelegálně pracují, ale jinak zde pobývají např. na polské vízum typu „D“¹⁷⁷, které je k pobytu na území ČR opravňuje).

V této věci proběhlo 12. října 2016 v Královéhradeckém kraji na úrovni zástupců z odboru cizinecké policie, krajského ředitelství Policie Královéhradeckého kraje a Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové pracovní setkání, kde byla nastíněná problematika diskutována. V rámci tohoto setkání, bylo na úrovni Královéhradeckého kraje dohodnuto, že takové skutky budou řešeny výhradně po trestní linii. Dle mého názoru je výsledkem ujednání, které stanoví sice zdánlivě nejvhodnější postup, ale nikoliv postup, který by byl kompletně v souladu s veškerými právními předpisy se zachováním eurokonformity, k níž je Česká republika povinná. V závěru jen poznamenám, že rovněž na úrovni okresních státních zastupitelství v Královéhradeckém kraji nepanuje stoprocentně shodný názor na dojednaný postup z meziresortního setkání. Část státních zástupců by postupovala pouze po trestní linii, druhá část se přiklání k postupu resp. k odložení věci v trestní rovině a rozhodnutí

¹⁷⁴ ŠIMÁČKOVÁ, K. *Soudní přezkum vyhoštění - (analýza)*. Nejvyšší správní soud. 2012.

¹⁷⁵ Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

¹⁷⁶ Hlava X – Správní vyhoštění, Hlava XI. Zvláštní opatření za účelem vycestování cizince z území a zjištění cizince.

¹⁷⁷ Vízum typu „D“ opravňuje cizince k pobytu na území daného státu na dobu nad 90 dnů po dobu ve vízu vyznačenou. Účelem víza může být např. studium nebo výkon zaměstnání.

v meritu věci by ponechala v gesci správních orgánů cizinecké policie, pokud by takové rozhodnutí bylo považováno za dostatečné.

V této problematice se objevují a protínají minimálně níže uvedené body, které na postup ve věci dle mého názoru mají vliv. Jedná se o:

- totožnost skutků (tzv. Engel kritéria);
- subsidiarita trestní represe § 12 odst. 2 trestního zákoníku;
- zásada ne bis in idem;
- konkurence trestního a správního řízení;
- vztah k ust. čl. 4, odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

V úplném závěru, abych zdůraznil podstatu problematiky, deskripcí ilustruji případ z praxe, se kterým jsem se osobně v rámci trestního řízení setkal začátkem roku 2017. Jednalo se o řízení¹⁷⁸vedené u Okresního soudu v Náchodě s cizinkou M. H. z Ukrajiny, ve věci padělaní a pozměnění veřejné listiny, kdy se dotyčná prokázala hlídce cizinecké policie celkovým falsem identifikační karty Rumunska. Takového jednání se již cizinka v minulosti na území ČR dopustila a za toto jednání byla nejen odsouzena, ale souběžně bylo jí rovněž uloženo i správní vyhoštění. Podotýkám, že cizinka na území ČR pobývala rovněž bez platného cestovního dokladu a platného víza ač k tomu nebyla oprávněna. Tedy cizinka M. H. v roce 2014 v době, kdy nelegálně pobývala na území ČR bez výše uvedených náležitostí, prokázala svoji totožnost hlídce cizinecké policie při pobytové kontrole padělaným dokladem Bulharska, jako dokladem vlastním. Nyní k podstatnému - jmenovaná byla téhož dne, přesně 10. 11. 2014 odsouzena Okresním soudem v Klatovech k trestu vyhoštění na dobu tří let, za to, že se, prokazovala padělaným osobním dokladem Bulharska. Avšak ve stejný den správní orgán cizinecké policie rozhodnul o správním vyhoštění cizinky na dobu pěti let s odůvodněním, že se prokázala při pobytové kontrole padělaným dokladem jako dokladem vlastním. V odůvodnění správního rozhodnutí pochopitelně správní orgán rovněž zohlednil i skutečnost, že zde cizinka pobývala bez platného dokladu a víza. Zdůrazňuji, že ZoPC stanoví až pětiletou lhůtu správního vyhoštění za to, že se cizinec prokáže právě padělaným dokladem při pobytové kontrole, nikoliv za to, že zde pobýval bez dokladu či bez víza (za takové jednání ZoPC stanoví maximální hranici správního vyhoštění na dobu až tří let). Z mého pohledu bylo v tomto případě trestní řízení, resp. řízení před soudem a vynesení rozsudku – trestu vyhoštění na tři roky s ohledem na výše zmiňované aspekty zcela nadbytečné, když správní orgán ve stejný den rozhodnul, v podstatě o totožném skutku, ve správním řízení rovněž o vyhoštění, avšak s přísnější, pětiletou lhůtou. Mimo jiné pokud

¹⁷⁸ Trestní spis č. j.:KRPB-2052/TČ-2017-050020.

v dané věci navíc zhodnotíme i teritoriální účinek trestu vyhoštění uloženého soudem a správního vyhoštění, zjistíme, že uložené správní vyhoštění se pro dotyčnou vztahuje i na území členských států EU, kdežto trest vyhoštění pouze na území ČR. Tedy v tomto případě má správní vyhoštění, jako opatření v oblasti kontroly přistěhovalců, svojí povahou dalekosáhlejší účinek než samotný trest vyhoštění.

Celou kapitolu věnovanou problematice procesního postupu OČTŘ a správních orgánů cizinecké policie ČR při řešení této konkrétní situace bych uzavřel ocitováním pasáže rozsudku Nejvyššího správního soudu, kde se... „ztotožňuje s judikaturou Ústavního soudu, která chápe trestní právo jako právo ultima ratio, tedy právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné (srov. např. nález I. ÚS 69/06 ze dne 12. října 2006, přístupný na <http://nalus.usoud.cz>). Pokud tedy určitou otázku je možno uspokojivě vyřešit jinými než trestněprávními prostředky a to včetně prostředků správního práva, není ani z hlediska ústavnosti vhodné, aby byla táž věc kriminalizována.“¹⁷⁹

¹⁷⁹ NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD, *Rozsudek ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 1 As 11/2008 – 59.*

ZÁVĚR

Migrace je z hlediska historie a evoluce lidstva zcela přirozeným dlouhodobým jevem ve světě. Vývoj společnosti postupně zformoval vlastní teritoriální rámce celosvětového uspořádání spojené s demografickými, sociálními, ekonomickými, kulturními i náboženskými aspekty a pravidly. Migrace se jako stále přítomný element ve světě lidstva neustále vyvíjí a reaguje na události, které se ve společnosti a světě odehrávají a v souvislosti s nimi sílí či slábnou, nebo se dimenzuje do legální i nelegální podoby. Závažnost především nelegální migrace, v naší republice signalizuje rovněž skutečnost, že se stala každoročním tématem jednání Bezpečnostní rady státu, vlády i Parlamentu České republiky¹⁸⁰ a je jedním z důležitých strategických zájmů České republiky na vnitřní i mezinárodní úrovni.

Bezpečnostní rizika nelegální migrace mnozí z nás až příliš demonizují, mnozí z nás je až příliš bagatelizují. Interní i veřejné prameny vycházející z postojů expertů, odborných studií ale i historie, nám téměř denně avizují jejich realitu, které je nezbytné čelit. V tomto kontextu je důležité věnovat i náležitý interes bezpečnostní politice, včetně subjektů, jejichž posláním je bezpečnost společnosti a státu jako entity zajišťovat.

Cílem této deskriptivně analytické práce bylo identifikovat a charakterizovat vybrané formy nelegální migrace existující v České republice. Analyzovat stěžejní instituty trestního zákoníku vztahující se k eliminování rozličných forem nelegální migrace. V návaznosti na tuto tematiku bylo dalším smyslem práce zpřehlednit za pomoci unijní i české vnitrostátní legislativy a judikatury, zejména Nejvyššího soudu, poměrně komplikovanou problematiku cizineckého práva v kontextu s vybranými trestně právními instituty, se kterou se orgány České republiky, činné v trestním řízení jako subjekty zajišťující ochranu společnosti před patologickými jevy v praxi setkávají.

Je důležité uvědomit si, že efektivní postupy a opatření, směřovaná zejména proti nelegální a nekontrolované migraci, představují nástroje k eliminaci rizik a zajištění maximální bezpečnosti celé společnosti, neboť její bezpečnost a ochrana před hrozbami a riziky je jedním z primárních předpokladů pro její fungování i v ostatních sférách života, nezbytných pro její vlastní bytí.

¹⁸⁰ Základním dokumentem v oblasti potírání nelegální migrace je *Akční plán boje s nelegální migrací*, který byl připraven v roce 2003 a schválen Usnesením vlády České republiky č. 108 ze dne 4. února 2004. Akční plán se opírá o zásadu č. 3 z Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003, Zásad politiky vlády v oblasti migrace cizinců a navazuje na úkoly stanovené Národním akčním plánem boje proti terorismu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- [1] CEJP, M. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-078-6.
- [2] ČIŽINSKÝ, P. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.
- [3] ČIŽINSKÝ, P. *Nový trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky*. Bulletin advokacie. 2007, č. 10. Dostupné také na http://www.cak.cz/assets/files/1585/BA_07_10.pdf.
- [4] DRBOHLAV, D. *Imigrace a integrace cizinců v Česku: Několik zastavení na cestě země v její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše*. Geografie. 2011, roč. 116, č. 4, s. 401 – 421. Dostupné také z: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-2drbohlav.pdf>.
- [5] HRADEČNÁ, P. *Řešení otázek neoprávněného pobytu cizinců: situace v ČR a ve vybraných evropských zemích*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-869-7.
- [6] JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 1. vyd., podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.
- [7] MASARYKOVA UNIVERSITA. *Katedra trestního práva. Právní posouzení trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku*. Brno, 2010.
- [8] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k výkladu trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku*. sp. zn. 1 SL 724/2015.
- [9] ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

[10] ŠIMÁČKOVÁ, K. *Soudní přezkum vyhoštění - (analýza)*. Nejvyšší správní soud. 2012.

[11] Trestní spis č. j.:KRPB-2052/TČ-2017-050020.

[12] VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury: k 1. 8. 2011*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

[1] EUROPOL. *Migrant smuggling networks - Joint Europol-INTERPOL Report – Executive Summary*, May 2016. Dostupné také z: <https://www.europol.europa.eu/content/europol-interpol-report-migrant-smuggling-networks>.

[2] EUROSTAT. *Statistics in focus, Why do people migrate?* [online]. © European Communities, 2001. ISSN 1024-4352. Dostupné také na <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5583732/KS-SF-08-098-EN.PDF/fd0c3fbe-4119-4da6-9b6c-1039024b4e0b>.

Seznam právních předpisů

[1] Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

[2] Česko, Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33.

[3] Česko, Zákon č. 94 ze dne ze dne 4. prosince 1963, o rodině. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53.

[4] Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998, o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39.

[5] Česko. Zákon č. 140 ze dne 29. listopadu 1961, trestní zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 65.

[6] Česko. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66.

[7] Česko, Zákon č. 325 ze dne 11. listopadu 1999, o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.

- [8] Česko, Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106.
- [9] Česko. Zákon č. 358 ze dne 7. května 1992, o notářích a jejich činnosti (notářský řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 73.
- [10] Česko, Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 146.
- [11] Česko, Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, Správní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 174.
- [12] Česko, Ministerstvo vnitra ČR. *Typový plán Migrační vlna velkého rozsahu*. Praha: 2014.
- [13] Česko, Policejní prezidium. *Pokyn policejního prezidenta č. 268, ze dne 31. prosince 2015, o pobytové kontrole*.
- [14] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex). In: *Úřední věstník Evropské unie*, 2006. L 105/1.
- [15] Rámcové rozhodnutí Rady č. 2002/629/SVV, ze dne 19. července 2002, o boji proti obchodování s lidmi, ze dne 19. 7. 2002. In: *Úřední věstník Evropské unie*, 2002. L 203/1.
- [16] Rozhodnutí Rady 2002/946/SVV, ze dne 28. listopadu 2002, o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nedovolenému vstupu, tranzitu a pobytu. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2002, L 328/1.
- [17] Sdělení č. 45/1999 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.
- [18] Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV. In: *Úřední věstník Evropské unie*, 2011. L 101/1.
- [19] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS,

68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2004, L 158/77.

[20] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2008, L 348/98.

[21] Směrnice 2003/86/ES ze dne 22. září 2003, o právu na sloučení rodiny. In: *Úřední věstník Evropských společenství*. 2003, L 251/12.

[22] Smlouva o Evropské unii, (92/C 191/01) tzv. „Maastrichská smlouva“ ze dne 7. února 1992. Dostupné také z http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf.

[23] UNHCR. *Protokol týkající se právního postavení uprchlíků z 31. ledna 1967*. Dostupné také z <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/protokol-z-roku-1967.html>.

[24] Úmluva o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989 (Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte). Dostupné také na www.beck-online.cz.

[25] Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. In: *Úřední věstník Evropských společenství*, 2000, L 239/19.

[26] Úmluva o právním postavení uprchlíků z 28. Července 1951. Dostupné také na www.beck-online.cz.

Judikatura

[1] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 12. 10. 2007, sp. zn. 11 Tdo 938/2007*.

[2] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 20. 4. 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009*.

[3] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 6 Tdo 1625/2010*.

[4] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. 6 Tdo 1560/2012–136*.

[5] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 23. 9. 2013, sp. zn. 4 Tdo 970/2013-20*.

- [6] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. 8 Tdo 902/2014-33.*
- [7] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1585/2014.*
- [8] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1607/2014-139.*
- [9] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 3 Tdo 23/2016-25.*
- [10] NEJVYŠŠÍ SOUD. *Usnesení ze dne 12. 10. 2007, sp. zn. 11 Tdo 938/2007.*
- [11] NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD, *Rozsudek ze dne 14. 7. 2005, sp. zn. 5 Azs 94/2005-52.*
- [12] NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD, *Rozsudek ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 1 As 11/2008 – 59.*
- [13] ÚSTAVNÍ SOUD, *Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. US 119/01.*

Seznam použitých internetových zdrojů

- [1] ASPI - Server h00-aspi.pcr.cz:6665. [online].
- [2] BECK ON LINE. [online]. Dostupné z: www.beck-online.cz.
- [3] BECK ON LINE. [online]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrpxm6lcmvzf63ttl43tanzv&groupIndex=0&rowIndex=0>.
- [4] BRITSKÉ LISTY. *Uprchlíci versus migranti, čas na nové označení?* [online]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/77789.html>.
- [5] ČIŽINSKÝ, P., JELÍNKOVÁ, M.: *Připomínky k cizineckému zákonu*, Praha: Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, 2007, 56 stran. [online]. Dostupné z: http://www.diskriminace.cz/~dp-migrace/text_a1.pdf.
- [6] EUROPOL. *Migrant smuggling networks - Joint Europol-INTERPOL Report – Executive Summary*, May 2016. [online]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/europol-interpol-report-migrant-smuggling-networks>.
- [7] EUR – Lex. [online]. Dostupné z: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A42000A0922\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A42000A0922(02)).
- [8] EVROPSKÁ KOMISE. *Evropský seznam bezpečných zemí původu*. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_cs.pdf.

- [9] EVROPSKÁ RADA. *Průvodní poznámka EUCO 79/1, závěry Evropské rady*. [online]. Dostupné z: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/143497.pdf.
- [10] MEDIAS RES. *Politika* [online]. Dostupné z: <http://www.mediasres.cz/politika/2970-vladislav-stefka-priciny-migracni-krize.htm>.
- [11] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.
- [12] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kontakty-na-nevladni-organizace.aspx>.
- [13] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>.
- [14] MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník*. [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.
- [15] OECD. *Glossary of statistic alterms* [online]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1562>.
- [16] PARLAMENTNÍ LISTY. *Falešné pasy, radikalizování uprchlíků v Řecku, velké útoky jako v Paříži. Z Europolu přišla varovná zpráva*. [online]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Falesne-pasy-radikalizovani-uprchliku-v-Recku-velke-utoky-jako-v-Parizi-Z-Europolu-prisla-varovna-zprava-450846>.
- [17] RADA EVROPSKÉ UNIE. *Tisková zpráva 120/16 - Závěry Rady o převaděčství migrantů*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/10-council-conclusions-on-migrant-smuggling/>.
- [18] TALPINOS, G., *Illegal immigrants and the labour market* [online]. Dostupné z: http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/190/Illegal_immigrants_and_the_labourmarket.html.
- [19] UNHCR. *Zásadní dokument pro činnost UNHCR*. [online]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich.html>.
- [20] ZÁKONY PRO LIDI. *Sbírka zákonů České republiky*. [online]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>.

[21] ŽIŽKOVÁ, M. Člověk v tísní. *Migrant nemůže být nelegální, uznává i Evropská rada*. [online]. Dostupné z:<https://www.clovekvtsni.cz/cs/clanky/migrant-nemuze-byt-nelegalni-uznava-i-evropska-rada>.

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

ENO – Evidence nežádoucích osob

EU – Evropská unie

IZS – Integrovaný záchranný systém

KS – Krizová situace

OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení

OZ – Občanský zákoník

SPTČ – Skutková podstata trestného činu

TrŘ – Trestní řád

TrZ – Trestní zákoník

ZoPC – Zákon o pobytu cizinců

ZÚ – Zastupitelský úřad

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet odhalených neregulérních průkazů totožnosti občana Rumunska (PTO ROU) v rámci ČR

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Martin Buchal

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: kombinované

Název práce: Trestně právní aspekty a formy nelegální migrace v České republice

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 39

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 13

Počet internetových zdrojů: 28

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Víšek